

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СЛОВАЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

Буднікова Леся Томашівна

ПЕРЕКЛАД СЛОВАЦЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ:

навчальний посібник для студентів 1 курсу ОП магістр галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.036. «Слов'янські мови та літератури (переклад включно) перша - словацька».

Ужгород – 2023

УДК 811.162.4
ББК Ш 141.52-930
Б-90

Буднікова Л.Т. Переклад словацької медичної термінології: навчальний посібник для студентів 1 курсу ОП магістр галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.036. «Слов'янські мови та літератури (переклад включно) перша - словацька». Ужгород, 2023. 62 с.

Упорядник: к.ф.н., доц. Л.Т. Буднікова

Рецензенти: к.філол.н., доц. Н. М. Петріца, завідувач кафедри словацької філології ДВНЗ «УжНУ»
к.філол.н., доц. Я. Кредатусова, директор Інституту україністики філософського факультету Пряшівського університету (Словаччина)

Обговорено і затверджено на засіданні кафедри словацької філології ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «10» лютого 2023 р., протокол №5.

Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «20» лютого 2023 р., протокол № 5.

OBSAH

Úvod	4
Téma 1. Preklad anatomickej terminológie. Sústavy ľudského tela.....	5
Téma 2. Preklad anatomickej terminológie. Oporná a pohybová sústava človeka.....	17
Téma 3. Preklad anatomickej terminológie. Zmyslové orgány človeka.....	23
Téma 4. Preklad klinických termínov. Anamnéza.....	28
Téma 5. Preklad klinických termínov. Operácia.....	35
Téma 6. Preklad klinickej terminológie. Vyšetrenie.....	39
Téma 7. Preklad stomatologickej terminológie.....	42
Téma 8. Preklad termínov z ošetrovateľstva.....	46
Téma 9. Preklad farmakologických termínov.....	50
Téma 10. Preklad zdravotníckych dokumentov.....	54
Zoznam kontrolných otázok.....	61
Zoznam literatúry.....	62

ÚVOD

Jazyk medicínskych textov je účelový jazyk, ktorý tvorí základ pre všetky odborné činnosti medicíny.

Medicínska lexika pozostáva z:

- a) termínov,
- b) lexikálnych jednotiek všeobecného základu spisovného jazyka, ktoré majú rovnaký alebo presnejšie vymedzený alebo odlišný význam,
- c) pomocných výrazov (slovies, predložiek, čísloviek).

Medicínske termíny sa vyznačujú systémovosťou, jednoznačnosťou, ustálenosťou a formalizovanosťou.

Prekladateľ zo slovenčiny do ukrajinčiny a naopak si musí všímať všetky zvláštnosti medicínskych textov, charakteristické pre slovenčinu a ukrajinčinu. Pre medicínsky text sú charakteristické jednoduché a pochopiteľné termíny, krátke výrazy, zvraty a veľmi málo interpunkčných znamienok. Pri preklade takýchto textov treba mať na zreteli presné a jednoduché vyjadrenie myšlienky, bez zbytočného nahromadenia zložitých syntaktických konštrukcií.

Preto vzniká potreba výučby medicínskej terminológie a precvičovania prekladu zdravotníckych textov zo strany študentov slovakistov.

Táto príručka je určená pre poslucháčov slovakistiky Užhorodskej národnej univerzity a všetkým, kto má záujem o preklad medicínskej terminológie. Obsahuje 10 tém s medicínskou tematikou.

Každá téma obsahuje cvičenia, slovensko-ukrajinský a ukrajinsko-slovenský slovník a texty určené na preklad zo slovenčiny do ukrajinčiny a naopak.

Príručka obsahuje aj krátke slovensko-ukrajinské medicínske slovníky, v ktorých je viac ako 1000 termínov a terminologických spojení.

Textová príručka si kladie za cieľ pomôcť študentom pri správnom používaní odborných termínov a preklade medicínskych textov zo slovenčiny do ukrajinčiny a naopak.

TÉMA 1. PREKLAD ANATOMICKEJ TERMINOLÓGIE. SÚSTAVY ĽUDSKÉHO TELA

1. Preložte do ukrajinčiny.

Stavbu ľudského tela študuje **anatómia**.

Najmenšou stavebnou jednotkou tela je **bunka**. Skupiny buniek tvoria **tkanivá**, z ktorých sú vybudované **orgány**.

Sústavy ľudského tela sú:

- krycia sústava
- oporná sústava
- svalová sústava
- nervová sústava
- endokrinná sústava
- obehová sústava
- lymfatická sústava
- imunitná sústava
- dýchacia sústava
- tráviaca sústava
- vylučovacia sústava
- rozmnožovacia sústava

2. Vyhľadajte slovenský ekvivalent.

- системи тіла
- покривна система
- опорно-рухова система
- м'язева система
- нервова система
- ендокринна система
- кровоносна система
- лімфатична система
- імунна система
- система дихання, дихальна система
- травна система
- видільна система
- репродуктивна (статева) система

3. Zvýraznené slovné spojenia preložte do ukrajinčiny.

ČASTI TELA

Z anatomického hľadiska ľudské telo delíme na

- **hlavu**
- **krk**
- **trup** (obsahuje hrudnú, brušnú a panvovú dutinu)

- **končatiny**

Trup tvorí

- **chrbtica (stavce a krížová kosť)**
- **rebrá,**
- **hrudná kosť a panvové kosti.**

Kosti spolu s hrudnými a brušnými svalmi uzatvárajú telové dutiny –

- **hrudnú,**
- **brušnú**
- **panvovú.**

Hrudná dutina je oddelená od brušnej dutiny bránicou.

Bránica je hlavný dýchací sval.

Dolné rebrá ohraničujú hornú časť brušnej dutiny a poskytujú tak ochranu pre krehké orgány – **pečeň, slezinu, obličky.**

Brušná a panvová dutina nie sú oddelené.

4. Preložte slovné spojenia do ukrajinčiny.

- brušná dutina –
- hrudná dutina –
- lebečná dutina –
- ústna dutina –
- nosná dutina –
- hltanová dutina –
- telesné dutiny -

5. Vyhl'adajte slovenský ekvivalent.

- порожнини тіла –
- черевна порожнина –
- грудна порожнина –
- порожнина черепа –
- ротова порожнина –
- носова порожнина –
- порожнина глотки –

6. Preložte do ukrajinčiny.

Hrudnú dutinu môžeme rozdeliť na tri časti.

Stredná časť – medzipľúcie (mediastínium) – obsahuje najmä:

- srdce a veľké cievy, ktoré do neho vstupujú a z neho vystupujú
- priedušnicu a hlavné priedušky
- pažerák
- hrudnú aortu

Po stranách mediastína ležia pľúca v pohrudničnej dutine. Pravú a ľavú pohrudničnú dutinu (vystlané sú pohrudnicou) od seba oddeľuje mediastínum a nie je medzi nimi žiadne spojenie.

Brušná dutina obsahuje:

- pred chrbticou – brušnú aortu a dolnú dutú žilu
- po bokoch chrbtice – obličky, nadobličky, močovody
- pod bránicou – pečeň (vpravo)
- žalúdok a slezinu (vľavo)
- **dvanástorník a podžalúdkovú žľazu** (pankreas) – ležia za žalúdkom tesne pred aortou a dolnou dutou žilou
- **pod pečeňou a žalúdkom – tenké črevo**, vyplňa dolnú časť brušnej dutiny a zasahuje až do panvovej dutiny
- **hrubé črevo** – veľkým oblúkom (v tvare obráteného písmena U) obkolesuje tenké črevo

Panvovú dutinu tvorí vzadu **krížová kosť** a **kostrč**, po bokoch a vpredu panvová kosť. Dole ju uzaviera svalové dno panvové. Obsahuje tieto orgány:

- vpredu, za lonovými kosťami – **močový mechúr**
- vzadu, pred krížovou kosťou – **konečník**
- u muža – pod mechúrom a pred konečníkom – prostatu (cez konečník sa vyšetruje) a medzi mechúrom a konečníkom mechúrikové žľazy a koncové časti semenovodov
- u ženy – medzi mechúrom a konečníkom – maternicu a pošvu - po bokoch maternice – vajcovody a vaječníky
- Steny aj orgány brušnej a panvovej dutiny pokrýva pobrušnica – peritoneum.

7. Vytvorte si glosár. Slovenské výrazy už máte uvedené.

- epitelové tkanivo –
- spojivové tkanivo –
- svalové tkanivo –
- nervové tkanivo –
- tukové tkanivo –

8. Vyhľadajte slovenský ekvivalent.

- епітеліальна тканина –
- сполучна тканина –
- м'язева тканина –
- нервова тканина –
- жирова тканина –

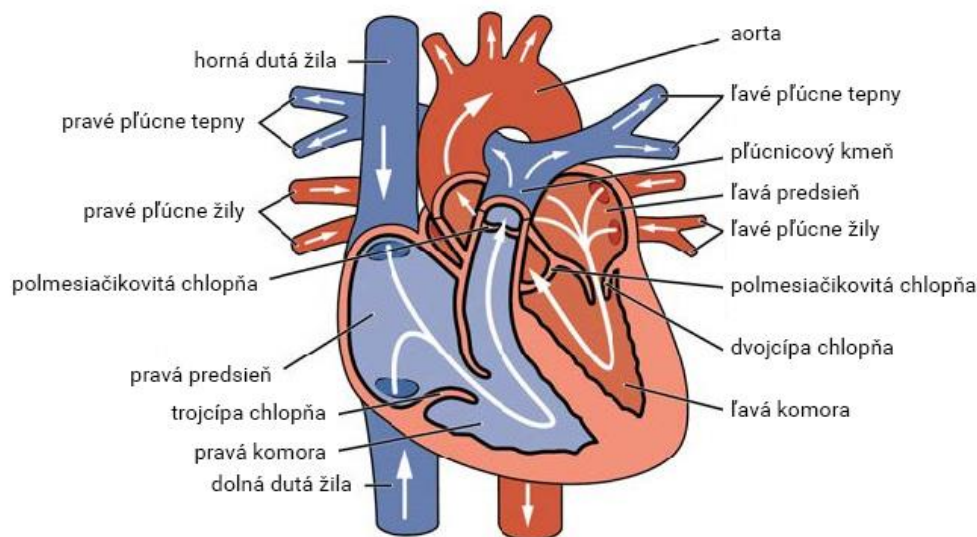
9. Preložte do ukrajinčiny.

Srdcovo-cievna sústava

Krvný obeh zabezpečuje zásobovanie všetkých častí tela krvou.

Tvorí ho:

- srdce (cor) - centrálny orgán obehovej sústavy
- krvné cievy (tepny, žily, vlásoknice) - periférny systém rúrok

Cievy

Cievy predstavujú uzavretý systém rúrok, ktorými prúdi po tele krv. Stena ciev je zložená z troch vrstiev:

1. **endotelová vrstva** – vnútorná, je dokonale hladká
2. **svalová vrstva** – je tvorená kruhovo a špirálovito usporiadanou svalovinou
3. **vonkajší väzivový obal** – prechádzajú tu diaľto nervy do hladkej svaloviny

Cievy delíme podľa funkcie na **3 skupiny**:

1. tepny (artérie)
2. žily (vény)
3. vlásoknice (kapiláry)

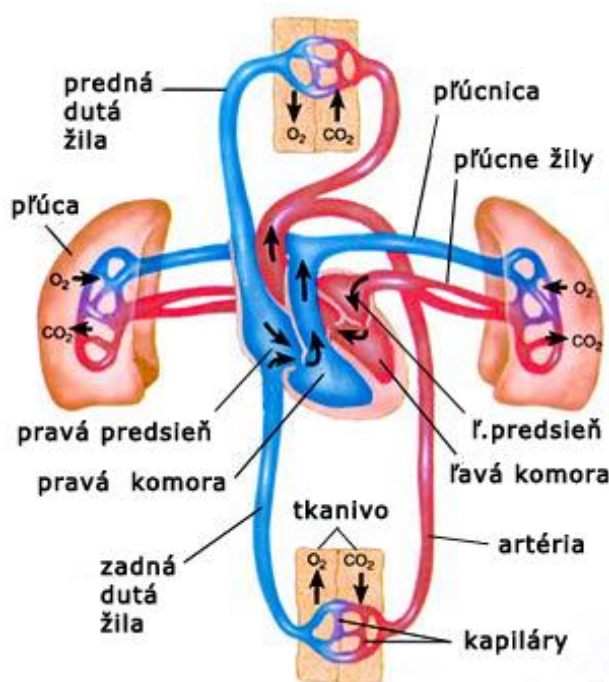
Tepna (artéria) je cieva, v ktorej prúdi krv smerom od srdca ku tkanivám. Väčšinou **vedie okysličenú krv**. Výnimkou je pľúcnicová, ktorá vedie odkysličenú krv z pravej komory do pľúc. Tepny majú pevné hrubé steny, ktoré sú svalovité a zároveň pružné. Vďaka týmto silným stenám tepny odolávajú vysokému tlaku, ktorý vytvára srdce. Tieto veľké cievy sa postupne delia na tepny menšieho prierezu, smerujúce do konkrétnych oblastí tela. V konečnej fáze tvoria tepničky vyúsťujúce do kapilárnej (vlásoknicovej) siete.

Žila (véna) je krvná cieva, ktorá vedie odkysličenú krv z tkanív do srdca. Začínajú sa na venóznom konci kapilár, ktoré sa zbiehajú do venúl (žiliek), a tie sa spájajú do čoraz väčších žíl, až napokon nimi transportovaná krv vyúsťuje do pravej predsene srdca prostredníctvom hornej a dolnej dutej žily. Žily obsahujú v každom okamihu asi 75 percent krvi celého organizmu. Asi 20 percent krvi sa nachádza v tepnách a iba 5 percent vo vlásokniciach. Niektoré žily vytvárajú **na niektorých**

miestach chlopne, ktoré zabraňujú spätnému toku krvi. Tie sa nachádzajú zväčša na dolných končatinách.

Vlásočnice (**kapiláry**) sú tenkostenné a jemné cievy **spájajúce tepny a žily**. Sú také tenké, že červené krvinky cez ne môžu prechádzať iba v rade za sebou a niekedy sa musia i ohnúť aby vlásočnicou prešli. Nemajú vytvorenú svalovú ani vonkajšiu väzivovú vrstvu. V tele nie sú rovnomerne rozložené. Na začiatku vlásočnice prechádza tekutina obsahujúca kyslík a živiny z krvi do medzibunkového priestoru. Na konci vlásočnice sa do krvi vracia tekutina obsahujúca splodiny metabolizmu.

Krvný obeh

10. Zvýraznené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

До серцево-судинної системи належать **серце, судини та кров**. Центром серцево-судинної системи є **серце: чотирикамерна помпа, що перекачує кров до артерій**.

Серце – м'яз завбільшки з кулак, який складається із **чотирьох камер: лівого та правого передсердя, лівого та правого шлуночка**.

Передсердя розташовані у **верхній частині серця**, до них надходить кров із різних частин тіла.

Шлуночки розташовані у **нижній частині серця**, вони викачують кров із серця до організму.

11. Zapamätajte si základné termíny srcovo-cievnej sústavy.

Slovenský jazyk	Ukrajinský jazyk
angina pectoris	стенокардія

arytmia	аритмія
bedrové tepny	клубові артерії
biele krvinky – leukocyty	лейкоцити
cieva	судина
červené krvinky – erythrocyty	еритроцити
dolná dutá žila	нижня порожниста вена
dolná tepna okružia	нижня брижова артерія
hemoglobín	гемоглобін
horná dutá žila	верхня порожниста вена
horná tepna okružia	верхня брижова артерія
hrdlová žila	яремна вена
chlopňa	клапан
infarkt (infarkt myokardu)	інфаркт
komora	шлуночок
koronálna žila	вінцева вена
kôrnatenie ciev	артеріосклероз
kráľovská žila	плечова (підпахвинна) вена
krv	кров
krvácanie	кровотеча
krvná skupina (A, B, AB, 0)	група крові
krvná zrazenina	згусток крові
krvné doštičky	кров'яні пластинки / тромбоцити
krvný obraz	аналіз крові
krvný tlak	тиск крові
ľavá komora	лівий шлуночок
ľavá krčnica	ліва сонна артерія
ľavá predsieň	ліве передсердя
ľavá vencovitá tepna	ліва коронарна артерія
leukémia	лейкемія
medzipľúcie	середостіння
miazga (lymfa)	лімфа
miazgová cieva	лімфатична судина
miazgové uzliny	лімфатичні вузли
náhla smrť	раптова смерть
nedomykavosť chlopne	недостатність, незмикання клапанів
obličková tepna	ниркова артерія
oblúk srdcovnice	дуга аорти
pečeňová žila	печінкова вена
pľúcna tepna	легенева артерія
pľúcna žila	легенева вена
pľúcnicový kmeň	легеневий стовбур
podklúčna tepna	підключична артерія
podklúčna žila	підключична вена
polmesiačikovitá chlopňa	півмісяцевий клапан
pravá komora	правий шлуночок
pravá krčnica	права сонна артерія
pravá predsieň	праве передсердя
pravá vencovitá tepna	права коронарна артерія
predné pišťľové žily	передня група вен гомілки

predsieň	передсердя
priehrada	перегородка
ramenná tepna	плечова артерія
Rh faktor	резус-фактор
spoločná bedrová žila	загальна клубова вена
srdcová komora	шлуночок
srdcová nedostatočnosť	серцева недостатність
srdcová stena predná, zadná	стінка серця передня, задня
srdcové bušenie	серцебиття
srdcové ozvy	серцеві тони
srdcové šelesty	шуми серця
srdcovnica – aorta	аорта
srdcový hrot	вершина конуса серця
stehnová žila	стегнова вена
stehnové tepny	стегнові артерії
tepna – artéria	артерія
tlak	тиск
transfúzia	переливання крові, трансфузія
transfúzna stanica	донорський пункт, станція переливання крові
únava	втома
vak	сумка
veľká skrytá žila	велика підшкірна вена
vlásočnica	капіляр
vrátnica	ворітня (портальна) вена
vrátnicový obeh	портальний кровообіг
zákolenná žila	підколінна вена
závrat	запаморочення, головокружіння
zrážanie / zrážavosť krvi	згортання крові
žila – vena	вена

12. Vyznačené slovné spojenia preložte do ukrajinčiny.

Dýchacia sústava

Z funkčného hľadiska možno dýchaciu sústavu rozdeliť na dve časti:

- horné dýchacie cesty**
 - **nosová dutina** (*cavum nasi*)
 - **nosohltan** (*nasopharynx, pars nasalis pharyngis*)
- dolné dýchacie cesty**
 - **hrtan** (*larynx*)
 - **priedušnica** (*trachea*)
 - **priedušky** (*bronchi*)
 - **pľúca** (*pulmo*) - dochádza v nich k vlastnej výmene dýchacích plynov

13. Preložte do slovenčiny.

Систему органів дихання становлять легені, розміщені в грудній порожнині, і повітроносні шляхи: носова порожнина, носоглотка, гортань, трахея, бронхи.

Розрізняють **зовнішнє**, або легеневе, дихання, транспортування газів кров'ю і **внутрішнє**, або тканинне, дихання.

14. Zapamätajte si základné termíny dýchacej sústavy.

Slovenský jazyk	Ukrajinský jazyk
angína (zápal mandlí)	ангіна (запалення мигдаликів)
báza pľúc	основа легень
bránica	діафрагма
čierny kašeľ	кашлюк
čuchová kosť	решітчаста (етмоїдальна) кістка
čuchové bunky	нюхові клітини
čuchové pole	нюхова зона
ďutina	порожнина
dýchavica	задишка
hlasivková štrbina	голосова щілина
hlasivkové chrupavky	черпаковидний хрящ
hlasivky, hlasivkové väzy	голосові зв'язки
hlen	слиз
hltan	глотка
hnis	гній
hnisavý	гнійний
hrdlo	горло
hrtan	гортань
hrtanová príchlopka	надгортанник
chrupavka	хрящ
jazyľka	під'язикова кістка
kašeľ	кашель
krčné mandle	шийні лімфовузли
krk	шия
medzipl'úcie	середостіння, межистіння
miazga	лімфа
miecha	спинний мозок
nádcha	нежить
nádor	пухлина
nos	ніс
nosné dierky / nozdry	ніздрі
nosohltan	носоглотка
nosový	носовий
pažerák	стравохід
piskoty	свистячі хрипи
pleurálny trecí šelest	шум тертя плеври
pľúca	легені

pľúcne mechúriky	альвеоли
pľúcny	легеневий
pľúcny hrot	верхівка легені
pľúcny lalok	доля легені, легенева частка
podkovovitá chrupavka	підковоподібний хрящ
pohrudnica	парієтальна плевра
popľúcnicia	вісцеральна плевра
praskoty	тріскучі хрипи
priedušnica	трахея
prieduškový	бронхіальний
priedušky	бронхи
priedušnicové chrupky	хрящеві кільця трахеї
priedušničky	бронхіоли
prínosové dutiny	придаткові (приносіві) порожнини носа
rachoty	хрипи
sliznica	слизова оболонка
spútum (chrchel')	хархотиння, мокрота
suché rachoty	сухі хрипи
štítna chrupka	щитоподібний хрящ
štítna žľaza	щитовидна залоза
ústa	рот
ústna dutina	ротова порожнина
ústna štrbina	ротова щілина
uzlina	ганглії, нервовий вузол
vlásočnica	капіляр
vrzgoty	дзижчачі хрипи
zápal	запалення
zápal hrtana, laringitída	запалення гортані, ларингіт
zápal pľúc, pneumónia	запалення легень
zápal priedušiek, bronchitída	запалення бронхів, бронхіт
zápalový proces	запальний процес
zárez pľúc	міждольова щілина

15. Vyhl'adajte ukrajinský ekvivalent

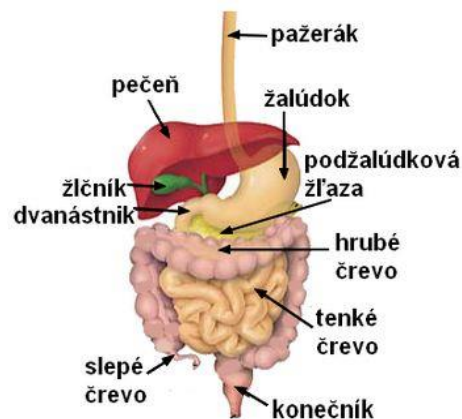
Травяцу sústavu tvorí:

- **ústna dutina** (cavum oris)
- **hltan** (pharynx)
- **pažerák** (oesophagus)
- **žalúdok** (gaster)
- **tenké črevo** (intestinum tenue)
- **hrubé črevo** (intestinum crassum)
- **konečník** (rectum)
- **análny (ritný) otvor** (anus)

16. Preložte do slovenčiny

Травна система складається з таких органів: **ротова порожнина, глотка, стравохід,**

Травяца sústava

шлунок, тонкий та товстий кишечник, закінчується анальним отвором.

17. Zapamätajte si základné termíny tráviacej sústavy.

Slovenský jazyk	Ukrajinský jazyk
alterácia	погіршення, пошкодження
bedrovník	здухвинна кишка, клубова кишка
buničina	клітковина
črevo / črevá	кишка / кишечник, кишківник
dvanástnik (dvanástorník)	дванадцятипала кишка
farbivo	пігмент
hltan	глотка
hnačka	діарея, пронос
hrube črevo	товста кишка
klky	ворсинки, крипти
konečník	пряма кишка
křčové bolesti	спастичні болі
lačník	порожня кишка
nafukovanie v črevách	здуття живота
náhla bolesť	раптовий біль
nápadný	виражений
nechutenstvo	втрата апетиту
nutkanie na vracanie	позиви на блювання
pankreas, slinivka, podžalúdková žľaza	підшлункова залоза
pažerák	стравохід
pečeň	печінка
postihnutý	вражений
povrchové napätie	поверхневий натяг
prelievanie v črevách	бурчання в животі
rakovina	рак
slepé črevo – appendix	сліпа кишка, апендикс
slezina	селезінка
stolica	стіл, випорожнення
svalovina	мускулатура
šľacha	сухожилля
tenké črevo	тонка кишка
tráčník esovitý	сигмоподібна кишка

tráčník priečny	поперечно-обводова кишка
tráčník vzostupný	висхідна обводова кишка
tráčník zostupný	нисхідна обводова кишка
travenina	перетравлена їжа
trhlina	тріщина
ulcerózny zápal hrubého čreva	неспецифічний виразковий коліт
väzivo	сполучна тканина
vlasočnica	капіляр
vracanie	блювота
vrátnik	воротар
vred	виразка
výbežok	відросток
zápcha	закреп
zaškrcovanie	скорочення
žalúdok	шлунок
živina	поживні речовини
žlčník	жовчний міхур

18. Zvýraznené slovné spojenia preložte do ukrajiny.

Nervovú sústavu človeka možno rozdeliť na dve funkčné časti:

- **ústredná (centrálne) nervová sústava (CNS)** – miecha, mozog
- **obvodová (periférna) nervová sústava** – mozgové a miechové nervy; vegetatívne nervy

19. Preložte do slovenčiny.

Уся нервова система (центральна і периферична) поділяється функціонально на соматичну і автономну, або вегетативну. Головний мозок розташований в порожнині черепа. Спинний мозок лежить у каналі хребта.

20. Zapamätajte si základné termíny nervovej sústavy.

Slovenský jazyk	Ukrajinský jazyk
besnota	сказ
biela hmota	біла речовина
čelový lalok	лобна доля
chvostnaté jadro	хвостате ядро
cievnatka	судинна м'яка оболонка
čuchový analyzátor	нюховий аналізатор
gyrifikácia mozgovej kôry	звивистість кори головного мозку
medzimosog	проміжний мозок
miecha	спинний мозок
mozgová komora	шлуночок мозку
mozgová kôra	кора головного мозку
mozgovomiechový mok	спинно-мозкова рідина
mozgový kmeň	стовбур мозку
mozog	мозок

nervová sústava	нервова система
obvodová (periférna) nervová sústava	периферійна нервова система
pavúčnica	паутинка
plena	оболонка
podlôžko	гіпоталамус
polohový analyzátor	просторовий аналізатор
povrazec	канатик, стовп
predĺžená miecha	довгастий мозок
sivá hmota	сіра речовина
šošovkovité jadro	сочевицеподібне ядро
spánkový lalok	скронева доля
štvorhrbolie	чотирьохгорбкове тіло
svorové teleso	мозолисте тіло
temenný lalok	тім'яна доля
tvrdá mozgová plena	тверда мозкова оболонка
ústredná (centrálna) nervová sústava	центральна нервова система
vzostupné drahy	висхідні шляхи
záhlavový lalok	потилична доля
závity	звивини
zostupné drahy	низхідні шляхи
blúdivý nerv	блукаючий нерв
čuchový nerv	нюховий нерв
driekový nerv	поперековий нерв
hrudníkový nerv	грудний нерв
jazykovohltanový nerv	язикоглотковий нерв
kladkový nerv	блоковий нерв
kostrčový nerv	куприковий нерв
krčný nerv	шийний нерв
krížový nerv	крижовий нерв
nervové vlákno	нервове волокно
nervy	нерви
obvodová nervová sústava	периферійна нервова система
odľahujúci nerv	відвідний нерв
okohybný nerv	окоруховий нерв
podjazykový nerv	під'язиковий нерв
polohovosluchový nerv	присінково-завитковий нерв
trojklanný nerv	трійчастий нерв
vedľajší nerv	додатковий нерв
vlákna parasympatika	парасимпатичні волокна
vlákna sympatika	симпатичні волокна
zrakový nerv	зоровий нерв

TÉMA 2. PREKLAD ANATOMICKEJ TERMINOLÓGIE. OPORNÁ A POHYBOVÁ SÚSTAVA ČLOVEKA

1. Preložte do ukrajinčiny.

Oporná sústava človeka

• **Opornú sústavu človeka** tvorí kostra, ktorá predstavuje pasívny pohybový aparát tela, poskytuje oporu mäkkým častiam tela a chráni dôležité telesné orgány.

• **Kostra** je súbor väzív, chrupiek, kostí a kostných spojení.

Tvar kostí

- Podľa tvaru rozoznávame kosti:
- **dlhé kosti** (napr. ramenná kosť, stehenná kosť)
- **krátke kosti** (napr. zápästné a priehlavkové kosti)
- **ploché kosti** (napr. lopatka)
- **vzdušné (pneumatické) kosti** (napr. čelová kosť)

Kostra

- **Kostru** človeka možno rozdeliť do troch celkov:
 - **kostra trupu** (chrbtica, rebrá, hrudná kosť)
 - **kostra končatín**
- kostra hlavy* (lebka)

2. Vyhľadajte slovenský ekvivalent k zvýrazneným slovným spojeniam.

За формою розрізняють трубчасті кістки:

- **довгі** (стегнова, плечова) та **короткі** (зап'ясток),
- **плоскі кістки** (лопатки, кістки черепа),
- **повітроносні** (решітчаста, лобова, верхньощелепні) та
- **змішані** (нижня щелепа, носові, виличні).

Скелет людини складається з:

- **осьового скелету (черепа, хребет з грудною кліткою);**
- **поясів кінцівок;**
- **вільних кінцівки.**

3. Preložte do ukrajinčiny.

KOSTRA TRUPU

Chrbtica

- Chrbtica (columna vertebralis) tvorí os tela. Je tvorená z 33-34 stavcov.
- **Stavce (vertebrae)** sú krátke kosti, z ktorých vyčnievajú 2 bočné výbežky a 1 tŕňovitý výbežok.
- Stredom stavcov prechádza otvor. Otvory v jednotlivých stavcoch vytvárajú spolu chrbticový kanál, v ktorom je uložená **miecha**.

Hrudník

Základom **hrudníka** (thorax) je 12 párov **rebrí (costae)**. Sú to oblúkovité kosti, ktoré sú kĺbom spojené s hrudnými stavcami a vpredu sú prirastené

chrupavkovitým spojením na hrudnú kosť. Poznáme 3 druhy rebier podľa spôsobu pripájania sa na hrudnú kosť:

- **pravé rebrá** (7 párov) sa pripájajú jednotlivo priamo na hrudnú kosť
- **nepravé rebrá** (3 páry) sa pripájajú na chrupavkovité časti vyššie položených rebier

- **voľné rebrá** (2 páry) sú voľne uložené v brušnej dutine

Hrudná kosť (os sternum) uzatvára prednú časť hrudníka. Skladá sa z rukoväti, tela a mečovitého výbežku.

4. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Грудна клітка.

Скелет грудної клітки складається з 12 грудних хребців, 12 пар ребер і грудної кістки (грудини). Ребра сполучаються рухомо з хребцями і напіврухомо за допомогою хрящів з грудиною і тому можуть переміщуватись, що має велике значення для забезпечення дихальних рухів. Грудна клітка виконує захисну функцію для серця, великих судин та легень.

5. Vyhľadajte ukrajinský ekvivalent.

Костра hlavy

Lebka (cranium) má dve časti:

- **mozgovú**
- **tvárovú.**

Mozgovú časť lebky tvoria:

- **záhlavná kosť** (os occipitale)
- **klinová kosť** (os sphaenoidale)
- **spánková kosť** (ossa temporalia)
- **temenná kosť** (ossa parietalia)
- **čelová kosť** (os frontale)

Tvárová časť lebky

- **čuchová kosť** (os ethmoidale)
- **nosové kosti** (ossa nasalia)
- **slzné kosti** (ossa lacrimalia)
- **čerieslo** (vomer)
- **čelúst'** (maxilla)
- **podnebné kosti** (ossa palatina)
- **jarmové kosti** (ossa zygomatica)
- **sánka** (= spodná čelúst', mandibula)
- **jazyk** (os hyoideum)

6. Vyhľadajte slovenský ekvivalent a vytvorte si glosár.

- ПОТИЛИЧНА КІСТКА
- КЛИНОПОДІБНА АБО ОСНОВНА КІСТКА
- СКРОНЕВА КІСТКА
- ТІМ'ЯНА КІСТКА
- ЛОБНА КІСТКА

- рeшiтчаста кiстка
- носовi кiстки
- слъзовi кiстки
- лемiш
- верхня щелепа
- пiднебiннi кiстки (вiдросток верхньої щелепи)
- виличнi кiстки
- нижня щелепа
- пiд'язикова кiстка

7. Zapamätajte si základné termíny opornej sústavy.

Slovenský jazyk	Ukrajinský jazyk
Oporná sústava	Опорно-рухова система
bedrová kosť	клубова кiстка
blana	оболонка
blana mazotvorná	синовiальна оболонка
brada	борода, пiдборiддя
čelná kosť	лобна кiстка
čerieslo	лемiш
články prstov	фаланги пальцiв
články prstov na nohách	фаланги пальцiв на ногах
dlaha	шина
driekové stavce	поперековi хребцi
hlavica stehennej kosti	головка стегнової кiстки
horná čeľusť	верхня щелепа
hrudná kosť	грудина
hrudné stavce	груднi хребцi
hrudník – hrudný kôš	грудна клiтка
chodidlo	стопа
chrbtica	хребет
ihlica	мала гомiлкова кiстка
jablčko	колiнна чашечка
jarmová kosť	вилична кiстка
kĺb	суглоб
kĺbová hlavica	суглобовий вiдросток кiстки
kĺbová jamka	суглобова западина
kĺbové puzdro	суглобова сумка
klinová kosť	клиноподiбна або основна кiстка
kľúčna kosť	ключиця
kosti zápästia / zápästné kosti	кiстки зап'ястя
kostná dreň	кiстковий мозок
kostra	скелет
kostrč	куприк
krčné stavce	шийнi хребцi
krížová kosť	крижова кiстка
laktová kosť	лiктъова кiстка
lebka	череп
lonová kosť	лонна, лобкова кiстка

lonová spona	симфіс
lopatka	лопатка
miecha	спинний мозок
mozgová blana	мозкова оболонка
mozgová klenba	мозкове склепіння
mozgová kôra	кора головного мозку
mozgová plena	мозкова оболонка
mozgová ryha	борозна головного мозку
mozgová spojka	комісура, мозолисте тіло
mozgové komory	шлуночки мозку
mozgové poglobule	півкулі головного мозку
mozoček	мозочок
mozog	мозок
nadočnicový oblúk	надбрівні дуги
nosná kosť	носова кістка
očnica	орбіта ока, очниця
okostica	окістя
panva	таз
panvová kosť	тазова кістка
pišťala	велика гомілкорова кістка
platnička	пластинка, хрящ
pletenec	пояс
práve, nepravé rebrá	істинні, неістинні ребра
predpriehlavkové kosti	плесневі кістки
priehlavok	підйом
priehlavkové kosti	заплесні кістки
ramenná kosť	плечорова кістка
rebro	ребро
sánka	нижня щелепа
sedacia kosť	сіднична кістка
sedacie hrbole	сідничні бугри
skalná kosť	кам'яниста (решітчаста) кістка
spánková kosť	скронева кістка
stavec / stavce	хребець / хребці
stehenná kosť (stehnová kosť)	стегнева кістка
stehenný kĺb	кульшовий суглоб
temenná kosť	тім'яна кістка
tŕňovitý výbežok	остистий відросток
voľné rebrá	коливні ребра
vretenná kosť	променева кістка
zápästné kosti	зап'ясні кістки
záprstné kosti	п'ясткові кістки
zlomenina	перелом

8. Preložte do ukrajinčiny.

Рухово́ва су́стема чо́века

- Podľa funkcie rozoznávame v ľudskom tele:
- priečne pruhované (kostrové) svaly
- hladké svaly

- srdcový sval (myokard)

Podľa funkcie, akú sval vykonáva, rozoznávame:

- ohýbače (flexory)
- rozširovače (dilatátory)
- vystierače (extenzory)
- priťahovače (adduktory)
- zvierajúce (sfinktery)

odťahovače (abduktory)

A. SVALY HLAVY

- **mimické:**

- začínajú na kostiach a upínajú sa do kože

- očný kruhový (*m. orbicularis oculi*)
- ústny kruhový (*m. orbicularis oris*)
- trubačský sval (*m. buccinator*)
- zvrášťovač obočia
- nosový sval
- smiechový sval

B. SVALY KRKU

- kožný krčný sval (*platysma*)
- nadjazylkové a podjazylkové svaly – umožňujú pohyb jazyka pri žuvaní

a prehltaní

- šikmé svaly
- kývač hlavy (*m. sternocleidomastoideus*)

9. Zvýraznené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Активну частину **опорно-рухової системи** складають м'язи. М'язи, які прикріплюються до кісток скелету і складаються з **посмугованої м'язової тканини**, називають **скелетними**. Посмуговані м'язи становлять значну частину маси тіла людини (у дорослої близько 40%).

10. Zapamätajte si základné termíny pohybovej sústavy.

Slovenský jazyk	Ukrajinský jazyk
Pohybová sústava	Опорно-рухова система
bedrovodriekový sval	клубовопоперековий м'яз
bedrový sval	клубовий м'яз
deltový sval	дельтоподібний м'яз
dlhý ihlicový sval	довгий малогомілковий м'яз
dlhý priťahovač	довгий привідний м'яз
dvojhlavý sval ramena	двоголовий м'яз плеча
dvojhlavý sval stehna	двоголовий м'яз стегна
hladký sval	гладкий м'яз
klenba nohy	склепіння ноги
krajčírsky sval	кравецький м'яз
křídlový sval	крилоподібний м'яз
kývač hlavy	груднинно-ключично-соскоподібний м'яз

lakt'ový ohýbač zápästia	лікт'овий згинач зап'ястя
lichobežníkový sval	трапецієвидний м'яз
malý prsný sval	малий грудний м'яз
medzirebrový sval	міжреберний м'яз
najmenší sedací sval	малий сідничний м'яз
najširší sval chrbta	найширший м'яз спини
najväčší sedací sval	великий сідничний м'яз
očný kruhový sval	коловий м'яз ока
odt'ahovač	відвідний м'яз
ohýbač palca	згинач великого пальця
pätová kosť	п'яткова кістка
podlopatkový sval	підлопатковий м'яз
poloblanitý sval	напівперетинчастий м'яз
pološľachovitý sval	напівсухожилковий м'яз
predný pilovitý sval	передній зубчастий м'яз
predný pišťalový sval	передній великогомілковий м'яз
priečny sval brucha	поперечний м'яз живота
prít'ahovač	привідний м'яз
ramennovretenný sval	плечопроміневий м'яз
sedací sval	сідничний м'яз
spánkový sval	скроневиий м'яз
stehnový sval	стегновий м'яз
stredný sedací sval	середній сідничний м'яз
sval	м'яз
svaly predkolenia	м'язи гомілки
svalové snopce	м'язові пучки
svalové vlakno	м'язове волокно
svalstvo	мускулатура, м'язи
šikmý sval brucha	косий м'яз живота
šľacha	сухожилля
štvorhlavý sval stehna	чотириголовий м'яз стегна
taping	ортез
trojhlavý sval lýtka	триголовий м'яз гомілки
trojhlavý sval ramena	триголовий м'яз плеча
trubačský sval	щічний м'яз
ústny kruhový sval	коловий м'яз рота
väz	сухожилля
veľký prsný sval	великий грудний м'яз
vodivé bunky	провідні клітини
vonkajší šikmý sval brucha	зовнішній косий м'яз живота
vystierač palca	розгинач великого пальця
vystierač ruky	розгинач руки
zadný pilovitý sval	задній зубчастий м'яз
žuvací sval	жувальний м'яз

TÉMA 3. PREKLAD ANATOMICKEJ TERMINOLÓGIE. ZMYSLOVÉ ORGÁNY ČLOVEKA

1. Prečítajte text a preložte zvýraznené výrazy do ukrajinjiny.

Oko

• **Zrakový orgán** sa skladá z **vlastného oka** a **vedľajších očných orgánov**. **Vlastná očná guľa** (*bulbus oculi*) je uložená v očnici. Povrch tvorí **bielko** (*sclera*) a v prednej časti je **rohovka** (*cornea*). **Bielko** tvorí tuhý **väzivový obal**. **Rohovka** je priehľadná bezfarebná časť povrchu očnej gule.

• **Strednú vrstvu očnej gule** tvorí **cievovka** (*choroidea*). Obsahuje veľké množstvo ciev a pigmentových buniek.

• K strednej vrstve patrí tiež **dúhovka** (*iris*), v ktorej je otvor - **zrenica** (*pupilla*).

• **Sietnica** (*retina*) vystiela vnútro **očnej gule**, je tvorená vlastnými zmyslovými bunkami — tyčinkami a čapíkmi. **Čapíky** sú určené na farebné videnie, **tyčinky** vnímajú predovšetkým intenzitu svetla.

• Obsah **očnej gule** tvorí - **šošovka, komorový mok, sklovec a sklovcový mok**.

2. Preložte do slovenčiny.

• **Око** людини має кулясту форму, звідси його назва - очне яблуко.
• Будова ока людини складається з трьох оболонок: зовнішньої, судинної і сітківки, а також внутрішнього вмісту.

- Судинна оболонка ока
- Колбочки
- Райдужка, райдужна оболонка ока
- Очне яблуко
- Очна впадина, орбіта
- Білкова оболонка ока
- Рогівка
- Сітківка
- Скловидне тіло
- Сліпа пляма
- Сльозовід
- Кон'юктива
- Кришталік

3. Zapamätajte si základné termíny.

Cievovka	Судинна оболонка ока
Čapíky	Колбочки
Dúhovka	Райдужка, райдужна оболонка
Mihalnice	Вії
Nepostradateľný	Незамінний
Očná guľa / očná bulba	Очне яблуко
Očná jamka / očnica	Очна впадина, орбіта

Očné bielko	Білкова оболонка ока
Očné pozadie	Очне дно
Očnica	Орбіта
Očný mok	Очна рідина
Okohybný sval	Окоруховий м'яз
Rohovka	Рогівка
Rozptylka	Розсіювач
Sietnica	Сітківка
Sklovec	Скловидне тіло
Slepá škvrna	Сліпа пляма
Slzovod	Сльозовід
Spojovka	Кон'юктива
Šošovka	Кришталік, лінза
Šošovky rozptylky	Розсіювальні лінзи
Spojné šošovky	Збиральні лінзи
Tučinky	Палочки
Vráskovcové teleso,	Війчасте, війкове тіло (corpus
Zákal šošovky	Помутнення кришталіка
Zrakový nerv	Зоровий нерв
Zrenica	Зіниця
Žltá škvrna	Жовта пляма

4. Prečítajte text a položte do ukrajinčiny.

UCHO

- Orgánom sluchu je **ucho**. Jeho základnými časťami sú:
- **vonkajšie ucho** – ušnica, vonkajší zvukovod, bubienok
- **Ušnica** je tvorená chrupavkou (iba lalôčik ušnice nemá chrupkovitú kosť) a smeruje akustické vlny do zvukovodu. Veľkosť a tvar ušnice nemá vplyv na sluch.
- **Vonkajší zvukovod** je trubica dĺžky 3 cm, na konci ktorej sa nachádza bubienok. Výstelka zvukovodu obsahuje **mazové žľazy**, ktoré produkujú ušný maz. Zvukovod má samočistiacu schopnosť – nečistoty sa z neho vypudzujú smerom von.
- **Bubienok** je väzivová blanka tvoriaca hranicu medzi vonkajším a stredným uchom.
- **stredné ucho** – bubienková dutina, Eustachova trubica, sluchové kostičky
- Súčasťou stredného ucha je **Eustachova trubica**, ktorá spája **bubienkovú dutinu** vyplnenú vzduchom s nosohltanom. Vyrovnáva tlak v strednom uchu s tlakom v okolitom prostredí.
- Zvuk sa v strednom uchu interpretuje ako chvenie bubienka, ktoré ďalej postupuje prostredníctvom troch **sluchových kostičiek**:
 - **kladivko** (malleus)
 - **nákovka** (incus)
 - **strmienok** (stapes)
 - **vnútorné ucho** – slimák, labyrint

- **Slimák** (cochlea) je skrútená trubička naplnená tekutinou. Vibrácie zo slimáka cestujú po membráne. Tieto vibrácie objavujú vláskové bunky (receptory sluchu), ktoré sú súčasťou **Cortiho orgánu**. Každá bunka vysiela signály do mozgu po sluchovom nerve. Sluchové pocity a vnemy vznikajú v spánkovom laloku mozgovej kôry.

5. Vyhľadajte slovenský ekvivalent.

- Равлик – _____
- Зовнішнє вухо – _____
- Середнє вухо – _____
- Внутрішнє вухо – _____
- Стремінце – _____
- Барабанна перетинка – _____
- Наковальня – _____
- Молоточок – _____
- Лабіринт вуха – _____
- Вушна раковина – _____

6. Zapamätajte si základné termíny.

Bludisko – labyrint	Лабіринт вуха
Bubienok	Барабанна перетинка
Kladivko	Молоточок
Labyrint	Присінок, лабіринт
Nákovka	Коваделко
Platnička srmienka	Основа стремінця
Predsieň	Передвір'я слухового лабіринту
Slimák	Равлик, завиток
Sluchová trubica – Eustachova trubica	Євстахієва труба
Sluchové kostičky	Слухові кісточки
Stredné ucho	Середнє вухо
Strmienok	Стремінце
Ušnica – ušný boltec	Вушна раковина
Ušný lalôčok	Вушна часточка
Ušný maz	Вушна сірка
Vnútorne ucho	Внутрішнє вухо
Vonkajší zvukovod	Зовнішній слуховий прохід
Vonkajšie ucho	Зовнішнє вухо

7. Prečítajte text a preložte do ukrajinjiny.

Крycia sústava človeka

- Koža je zložená z troch vrstiev:
- **pokožka**
- **zamša**
- **podkožné väzivo**

Pokožka

- Pokožku (epidermis) tvorí niekoľko vrstiev buniek. Vrchné vrstvy rohovatejú a odlupujú sa. Bunky spodných vrstiev sa neustále delia a nahrádzajú zrohovatené bunky.

Zamša

- Hranica medzi pokožkou a zamšou (corium) nie je hladká. Zamša v týchto miestach vytvára podlhovasté valy – **papilárne línie**. Na niektorých miestach tela (brušná prstov) vytvárajú papilárne línie typické kresby. Tvorba línií je daná geneticky a charakter tzv. **dermatoglyfických obrazcov**, ktoré sa na povrchu kože tvoria, je typický pre každého jedinca a je právne uznaný pre identifikáciu osoby.

Podkožné väzivo

- Tvoria ho väzivové bunky, medzi ktorými prebieha veľa kolagénových a elastických vlákien. V bunkách väziva sa ukladá **zásobný tuk**. Od množstva zásobného tuku závisí aj hrúbka tejto vrstvy kože.

- Súčasťou kože sú kožné deriváty: vlasy, chlpy, nechty a u žien prsníková žľaza. **Vlasy (capilly)** a **chlpy (pilly)** vyrastajú z **vasových vačkov** v zamši.

8. Vyznačené slovené spojenia preložte do slovenčiny.

- **Покривна система людини** - органи, що утворюють **внутрішню і зовнішню захисну оболонку його тіла**. Найбільший з людських органів має дивно **складну структуру**.

- **Епідерміс** - найперший **зовнішній шар шкіри**. Складається з багат шарового епітелію.

- **Підшкірна основа** - **пухка сполучна тканина з жировими відкладеннями**.

9. Zapamätajte si základné termíny.

Koža	Шкіра
Krycia sústava	Покривна система
Mazové žľazy	Сальні залози
Peha	Веснянка
Podkožné väzivo	Підшкірна сполучна тканина
Podkožný tuk	Підшкірний жир, підшкірна жирова клітковина
Pokožka	Епідерміс
Púzdro chlpu	Волосяний фолікул
Vrstva	Шар
Zamša	Власне шкіра
Zásobný	накопчувальний

10. Preložte do ukrajinčiny.

Vylučovacia sústava človeka

- Vylučovaciu sústavu tvoria:
- obličky (renes)

- močovod (ureter)
- močový mechúr (vesica urenaria)
- močová rúra (urethra)

Obličky

• Obličky sú párový orgán uložený po bokoch driekového oddielu chrbtice. Ich veľkosť u dospelého človeka je asi 12 x 6 x 3 cm. Majú typický fazuľovitý tvar, na povrchu sú obalené tukovým tkanivom.

- Na reze obličiek môžeme rozoznať dve odlišné vrstvy:
- **kôra** - obsahuje **nefróny**
- **dreň**

Dreň obličky tvorí 8-18 pyramídových útvarov - **obličkových ihlanov**, ktoré základňou smerujú k povrchu a vrcholom do stredu obličky. Vrcholy ihlanov objímajú **obličkové kalichy**, ktoré zbierajú definitívny moč vytvorený v nefrónoch. Kalichy ústia do **obličkovej panvičky**.

11. Vyhl'adajte slovenský ekvivalent.

- Сечовий міхур – _____
- Нирки – _____
- Сечівник – _____
- Ниркові піраміди – _____
- Сеча – _____
- Ниркова артерія – _____
- Ниркові ворота – _____
- Ниркова коліка – _____
- Сечовід – _____
- Сечові камені – _____
- Штучна нирка – _____
- Ниркова миска – _____
- Сечові шляхи – _____

12. Vyznačené slovné spojenia preložte do ukrajinčiny.

• **Močovod** (ureter) je **tenká rúrka**, ktorá vystupuje z **obličkovej panvičky**. **Močovody** sú dlhé asi 30 cm a ich stenami prechádzajú **peristaltické vlny** s frekvenciou 1-5 sťahov za minútu. To znamená, že **moč do močového mechúra nevteká pasívne**, ale je **vtláčaný**, čo je dôležité vtedy, ak je močový mechúr naplnený a musí prijať ešte ďalšie **množstvo moču**.

• **Močový mechúr** (vesica urenaria) je dutý **svalový orgán**. Jeho objem je asi 500 ml, ale môže prijať aj **väčšie množstvo moču**. Už pri naplnení asi 150 ml človek pociťuje **nútenie na močenie**. Na dne močového mechúra začína **močová rúra** (urethra), ktorá začína svalom **zvieracom**.

13. Preložte do slovenčiny.

Сечовий міхур є органом, який служить для тимчасового зберігання сечі. Він розташовується в порожнині таза посередині лінії тіла. Урина повільно

стікає в сечовий і його поверхню, у міру заповнення розтягується. Міхур здатний вмістити в себе до 800 мл рідини.

14. Zapamätajte si základné termíny.

definitívny moč	вторинна сеча
dreň	мозкова речовина
fazuľovitý tvar	бобовидна форма
moč	сеча
močová rura	уретра, сечівник
močovod	сечовід
močový mechúr	сечовий міхур
nadoblička	наднирники, надниркові
obličková brana	ниркові ворота, вирізка
obličková panvička	ниркова миска
obličková tepna	ниркова артерія
obličkové ihlany (piramídy)	ниркові піраміди
obličkové kalichy	ниркові чашечки
obličkové kanáliky	ниркові канальці
obličkové kanáliky rovné	прямі ниркові трубочки
obličkové kanáliky stočené	звивисті канальці нирок
obličky /ľadviny	нирки
Tapottement	симптом Пастернацького
zvieráč	сфінктер

TÉMA 4. PREKLAD KLINICKÝCH TERMÍNOV. ANAMNÉZA

1. Prečítajte text a preložte do ukrajinjiny.

Anamnéza je systematické kladenie otázok o aktuálnych ťažkostiach pacienta, predchorobí, rodinných príslušníkoch, alergiách či liekoch za účelom stanovenia diagnózy. Pred každým vyšetrením je potrebná dôkladná anamnéza.

Základnými otázkami, ktoré sa pýta lekár pacienta sú: Aké ťažkosti vás sem priviedli? Od kedy nimi trpíte? Ako sa to začalo?. Potom nasledujú otázky týkajúce sa všeobecných príznakov, ako únava, potenie, strata chuti do jedla, úbytok hmotnosti, smäd, bolesti hlavy, močenie, stolica, dýchanie a pod. Pýtame sa na alergie, poruchy zrážanlivosti krvi, cukrovku, vysoký krvný tlak, chronické ochorenia, infekčné ochorenia, predošlé operácie a hospitalizácie, úrazy. Zisťujeme informácie o sociálnom prostredí (povolanie, situácia v rodine), rizikových faktoroch (fajčenie, alkohol, drogy) a o užívaní liekov.

2. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Анамнез сукупність відомостей про пацієнта і розвиток захворювання, що отримують при опитуванні самого хворого й осіб, які його знають, та використовують для встановлення діагнозу і прогнозу хвороби, а також вибору оптимальних методів лікування і профілактики. У деяких випадках при вивченні анамнезу використовується документація. Опитування родичів і близьких хворого проводять при збиранні анамнезу маленьких дітей, пацієнтів у дуже тяжкому чи непритомному стані, психічно хворих, глухонімих. Уміло зібраний анамнез допомагає правильно трактувати дані об'єктивного дослідження і скласти уявлення про локалізацію і характер патологічного процесу.

3. Preložte do ukrajinčiny druhy anamnézy.

Terajšie ochorenie tvorí záver anamnézy. Je to popis aktuálnych príznakov a ťažkostí pacienta.

Potom prichádza na rad **rodinná anamnéza**, ktorá bližšie poukazuje na ochorenia vyskytujúce sa v rodine, predovšetkým na metabolické poruchy, rakovinu alebo ochorenia kardiovaskulárneho systému.

U žien odoberáme **gynecologickú anamnézu**, v ktorej sa informujeme o prvej/poslednej menštruácii, pravidelnosti cyklu, pôrodoch, potratoch, operáciách či užívaní antikoncepcie.

Svoj význam majú aj **sociálna a pracovná anamnéza**. Lekár sa bližšie dozvedá o prípadných rizikových faktoroch na pracovisku alebo o rodinných pomeroch.

Veľké množstvo liekov má vedľajšie účinky, ktoré môžu negatívne ovplyvňovať vnímanie, kardiovaskulárny systém alebo vyvolávať alergie. V **liekovej anamnéze** sa snažíme zistiť aké lieky pacient užíva.

4. Preložte do slovenčiny.

Анамнез складають за певним планом. Спочатку збирають анамнез хвороби (anamnesis morbi), потім А. життя (anamnesis vitae). При складанні анамнезу хвороби уточнюють скарги хворого, аналізують послідовність виникнення і взаємозв'язок окремих ознак хвороби, динаміку захворювання в цілому. Виявляють причинні фактори та ті, що зумовлюють розвиток захворювання. Дізнаються про раніше встановлений діагноз і проведене лікування. Вивчення динаміки хвороби включає відомості про стан здоров'я і працездатність пацієнта до захворювання, про тривалість хвороби і особливості початкового періоду, про послідовність виникнення різних проявів хвороби.

5. Čo znamenajú tieto skrátky?

OA _____
GA _____
AA _____
LA (FA) _____
PA _____
SA _____

RA _____
TO _____
NA _____
EA _____
CA _____

6. Preložte dialóg do ukrajinčiny.

L: Dobry deň, nech sa páči sadnite si.

P: Dobry deň, ďakujem.

L: Ako sa voláte?

P: Volám sa Ivan Novák.

L: Koľko máte rokov?

P: Mám 30 rokov.

L: Kedy ste sa narodili?

P: Narodil som sa 28. januára 1985 vo Zvolene.

L: Kde bývate? Vašu adresu, prosím.

P: Bývam v Košiciach na Hlavnej ulici 24.

L: V ktorej poisťovni ste poistený?

P: Som poistený vo Všeobecnej zdravotnej poisťovni.

7. Vyhľadajte ekvivalent v ukrajinčine.

Akútna bolesť –

Bodavá bolesť -

Brušná bolesť –

Drieková bolesť –

Kolikovitá bolesť –

Kfčovitá bolesť –

Mučivá bolesť –

Následná bolesť –

Neznesiteľná bolesť –

Náhla bolesť -

Nočné bolesti –

Opásavá bolesť –

Pálčivá bolesť –

Pichľavá bolesť –

Povrchová bolesť –

Pôrodné bolesti –

Prenesená bolesť –

Prchavá bolesť –

Pulzujúca bolesť –

Rezavá bolesť –

Somatická bolesť –

Spastická bolesť –

Ťahavá bolesť –

Trhavá bolesť –

Tupá bolesť –

Vítavá bolesť –
Vystreľujúca bolesť –
Vyžarujúca bolesť –
Vyčerpávajúca bolesť -
Zvieravá bolesť –
Záchvatovitá bolesť –
Znesiteľná bolesť –

8. Povedze po slovensky.

Поверхневий біль
Короткочасний біль
Гострий біль
Раптовий біль
Пекучий біль
Пульсуючий біль
Соматичний біль
Хронічний біль
Поверхневий біль
Глибокий біль
Фізіологічний біль
Патологічний біль
Іррадіюючий біль
Сильний біль
Головний біль
Тупий біль

9. Preložte otázky vyšetrenia do ukrajinčiny.

Osobná anamnéza (OA)

Na čo sa liečíte?
Koľko máte rokov?
Kde ste sa narodili?
Aké choroby/detské choroby ste prekonali? V koľko rokov?
Na čo boli chorí vaši rodičia a súrodenci?
Máte v rodine dedičné choroby?
Boli ste operovaný? Aká to bolo operácia? Na čo ste boli operovaný?
Mali ste nejaký vážny úraz? V koľko rokov?
Ležali ste niekedy v nemocnici? Boli ste niekedy hospitalizovaný?
Z akého dôvodu? Prečo?
Liečili ste sa niekedy v kúpeľoch?
Máte alergiu na lieky, prach, peľ/ ste alergický na niečo?
Beriete pravidelne nejaké lieky? Aké lieky užívate?

Návyková anamnéza (NA)

Fajčíte? Koľko cigariet denne? Od koľkých rokov fajčíte/ ako dlho fajčíte?
V koľko rokov ste začali fajčiť? Kedy ste prestali fajčiť? Čo fajčíte?

Pijete alkohol?
Koľko alkoholu môžete vypiť denne?
Pijete kávu? Koľko šálok kávy vypijete denne?
Beriete drogy? Aké drogy beriete? Brali ste drogy?

Terajšie ochorenie (TO)

Aké ťažkosti máte? Na čo sa sťažujete?
Ako dlho ste chorý?
Kedy sa bolesti začali?
Čo bolo prvým príznakom/symptómom?
Ako dlho trvala bolesť?
Kde vás to bolí?
Kam bolesť vyžaruje?
Čo bolesť zmiernuje?
Čo vyvoláva ťažkosti?
Mali ste podobné ťažkosti aj pred tým?

Rodinná anamnéza (RO)

Ešte žijú vaši rodičia?
Sú rodičia zdraví?
V koľko rokov zomrel váš otec? V koľko rokov zomrela vaša matka?
Na akú chorobu zomrel váš otec? Na akú chorobu zomrela vaša matka?
Koľko máte súrodencov? Sú zdraví?
Aké choroby sa vyskytli/boli vo vašej rodine?
Mal /má niekto vo vašej rodine cukrovku (astmu, tuberkulózu, žltáčku, pohlavné choroby, hepatitídy, vysoký krvný tlak, vred žalúdka alebo dvanástorníka, nádorové choroby, vrodené vady, srdcové choroby, duševné choroby).

Sociálna anamnéza (SA)

Kde bývate?
Aký veľký máte byt?
Ako sa byt vykuruje?
Bývate sám /sama?
Koľko osôb žije v spoločnej domácnosti?

Pracovná anamnéza (PA)

Ste zamestnaný?
Aké máte zamestnanie?
Kde pracujete?
Kde ste pracovali v minulosti?
Aké máte vzdelanie?
Ste spokojný so svojim zamestnaním?

Je vaša práca fyzicky náročná?
Pracujete na zmeny?
Pracujete aj v noci? Máte nočné služby?
Pracujete so škodlivými toxickými látkami?
Pracujete v prašnom prostredí?

Gynekologická anamnéza (GA)

Kedy ste dostali prvú menštruáciu?
Ako dlho trvá cyklus?
Krvácate normalne (mierne, silno)?
Máte bolesti pred menštruáciou (pri menštruácii)?
Koľko pôrodov (potratov, interrupcií, umelé prerušenie tehotenstva) ste mali?
Užívate hormonálnu antikoncepciu alebo nejakú inú?
V koľko rokov sa začala menopauza (klimaktérium)?
Máte nejaké ťažkosti v klimaktériu? Sú bolesti liečené?

10. Preložte otázky do slovenčiny.

На що скаржитесьь?
Як довго хворієте?
Що було першою ознакою / симптомом?
Що у Вас болить?
Який характер болю?
Коли почалися болі?
Які ліки ви приймаєте?
Палите? Скільки сигарет в день?
П'єте алкоголь?
Чи приймаєте наркотики? Вживали наркотики?

11. Prečítajte text a preložte všeobecné vyšetrovacie princípy do ukrajinčiny.

Každé vyšetrenie musí schematicky znázorňovať **inšpekciu, palpáciu, auskultáciu a perkusiu**. Pri bežnom vyšetrení meriame krvný tlak, posudzujeme radiálny pulz a meriame telesnú teplotu. Odobranie anamnézy je prvým bodom vyšetrenia a lekár sa pozerá ako pacient do miestnosti vstupuje, sleduje jeho pohyby, držanie tela, výraz tváre atď.

Ako ďalšie nasleduje **inšpekcia (pozorovaním)** zoblečeného pacienta (ak je to možné). Po celkovej inšpekcii sa lekár sústreďí na poranenú prípadne postihnutú oblasť.

Palpačné vyšetrenie (palpácia, pohmat) sa vykonáva roztvorenou dlaňou opatrne a ohľaduplne najskôr tam, kde pacient žiadne bolesti nepocítiťuje.

Perkusia (poklep) je metóda, ktorá sa opiera o rozdielnosť zvuku pri poklepe na jednotlivé orgány a časti tela. Podľa obsahu plynu alebo vzduchu vydá orgán pri poklepe tela jasný alebo tlmený zvuk.

Auskultácia (posluch) sa vyšetruje buď samotným uchom, alebo pomocou fonendoskopu. Možnému ňou zistiť prítomnosť šelestu, vznikajúcich v rôznych častiach tela.

I - inšpekcia (prehliadka)

P - palpácia (prehmatanie)

P - perkusia (poklep)

A - auskultácia (načúvaním)

F - vyšetrenie funkcií

12. Vyhľadajte ekvivalent v ukrajinčine.

Jazyk:

- Malinový
- Popraskaný
- Povlečený
- Rozbrázdený
- Suchý

Krk:

- Struma

Hlas:

- Drsný
- Extrémne tichý
- Hlboký
- Huhňavý
- Chrapľavý
- Krikľavý
- Monotónny
- Prenikavý
- Smutný
- Šeptavý

Poloha:

- Aktívna
- Pasívna
- Vynútená

Výraz tváre:

- Bolestivý
- Horký
- Kŕčovitý
- Strnulý
- Bledosť
- Edémy
- Eflorescencie
- Kožné defekty
- Kožný tonus
- Modré zafarbenie (cyanóza)

- Začervenanie
- Zmena pigmentácie
- Žlté sfarbenie (ikterus)

13. Povedze po slovensky.

Язык

- Обкладений
- Малиновий
- Потрісканий
- Сухий
- Вологий

Зміни на шкірі

- Блідість
- Набряки
- Тонус шкіри
- Синюшність
- Жовте забарвлення

TÉMA 5. PREKLAD KLINICKÝCH TERMÍNŮV. OPERÁCIA

1. Preložte do ukrajinčiny.

Operácia je chirurgický zákrok, chirurgický výkon znamená v medicínskej terminológii taký zákrok, pri ktorom sa používajú chirurgické techniky, najmä manuálne a prístrojové.

Lekár, ktorý operáciu realizuje, je označovaný ako chirurg (operatér).

Cieľom chirurgických výkonov je vyliečiť patologický stav alebo vyšetriť pacienta, alebo snaha prispieť k zlepšeniu telesných funkcií alebo vzhľadu.

2. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Більшість **хірургічних операцій** виконують в операційній кімнаті.

Хірургічна операція, також **хірургічне (оператівне) втручання** — комплекс дій над тканинами чи органами людини, які проводить лікар-хірург з лікувальною метою, а також для діагностики та корекції функцій організму, за допомогою різних способів роз'єднання та сполучання тканин із застосуванням знеболювання.

3. Prečítajte text a preložte do ukrajinčiny.

Druhy chirurgických výkonov podľa naliehavosti

V chirurgii existujú 3 hlavné kategórie operácií:

- **Neodkladné** – napr. zastavenie masívneho vnútorného krvácania. Robia sa ihneď ako je to možné. Musia sa vykonávať rýchlo, aby sa zachránil život či končatina, alebo aby nedošlo k poruche funkcii.

- **Urgentné** – napr. odstránenie zapáleného appendixu. Vykonávajú sa mimo operačného programu, radovo behom hodín.

- **Elektívne** – napr. náhrada bedrového kĺbu. Je ich možné odložiť, sú plánované. Jedná sa o stavy mimo ohrozenia života chorého a robia sa na základe požiadaviek pacienta s ohľadom na možnosti chirurga i zdravotného zariadenia.

Druhy chirurgických výkonov

Podľa typu operácií

- **incízia** – rozrezanie, chirurgický rez tkanivom
- **excízia** – operatívne odňatie, vyrezanie,
- **extirpácia** - úplné odstránenie orgánu alebo nádoru
- **resekcia** - čiastočné odstránenie orgánu
- **amputácia** - odrezanie časti tela
- **anastomóza** - napojenie dutých štruktúr (ciev, čreva)
- **replantácia** - spätné našitie odňaté časti tela
- **transplantácia** - prenesenie tkaniva alebo orgánu na iné miesto organizmu alebo na druhý organizmus
- **protéza** - umelá náhrada

4. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

За невідкладністю операції поділяються:

Екстрені. Проводяться негайно, після постановки попереднього діагнозу.

Термінові. Проводяться у перші години надходження у стаціонар.

Планові операції виконуються після повної предопераційної підготовки в той час, який зручно з лікувальних та організаційних міркувань.

5. Preložte do ukrajinčiny.

Predoperačné obdobie – ide o obdobie rozhodnutia sa pre operačnú intervenciu, končiace prevozom pacienta na operačný sál.

- Je to obdobie psychickej a fyzickej prípravy na operačný výkon.

Zahrňa

- prijatie pacienta,
- stanovenie diagnózy
- predoperačné posudzovanie
- predoperačnú prípravu.

Intraoperačné obdobie – začína uložením pacienta na operačný stôl a končí prijatím pacienta na pooperačnú ošetrovaciu jednotku.

Pooperačné obdobie – začína prijatím pacienta na jednotku intenzívnej starostlivosti (JIS), alebo pooperačnú izbu, resp. štandardnú ošetrovaciu pooperačnú jednotku a končí až úplným a kompletným zotavením sa z operácie.

6. Povedzte po slovensky.

За характером оперативного прийому операції є:

Incisio — розріз.

Tomia — розсічення тканин, може бути поздовжними, поперечними, косими, під кутом, комбінованими.

Sectio — розділ, розділення (виділяти «з чогось»), гострим шляхом.

Dissectio — дисекція («анатомізація») процес виділення певних анатомічних структур, з метою їх кращої візуалізації

Stomia — накладання стоми (інколи, помилково називають, штучна нориця (фістула), наприклад холецистостомія).

Punctio — проколювання, пункція

Ectomia (ектомія) — повне видалення.

Resectio — резекція, видалення частини органа.

Amputatio — ампутація, видалення периферійної частини кінцівки або органа.

Exarticulatio — виокремлення кінцівки в суглобі .

Raphia — пришивання.

Plastica — пластика, відновлення форми і функції змертвілих або видалених частин тіла.

Scopia — діагностична операція для візуального встановлення діагнозу (діагностична лапароскопія).

7. Preložte do ukrajinčiny.

Anestézia (narkóza) je stav, v ktorom človek nevníma bolesť. Pre každý operačný výkon a každého pacienta sa vyberá najvhodnejší spôsob podania anestézie.

Typy anestézie:

- Regionálna alebo lokálna anestézia
- Celková anestézia
- Kombinovaná anestézia

8. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Анестезія — процедура, яка блокує проведення нервових імпульсів і зменшує біль, тактильну та температурну чутливість людини. Також під час анестезії можливе зниження рефлексів і м'язового тону.

Лікарі-анестезіологи виділяють такі види анестезії:

-загальна;

-регіональна;

-місцева.

9. Prečítajte text a preložte do ukrajinčiny.

Pribeh operácie. Operačný tím

○ Pre úspešný priebeh operácie a súhrn celého operačného tímu je dôležité aj rozmiestnenie členov operačnej skupiny pri operačnom stole. **Operatér** si volí miesto, z ktorého bude mať čo najlepší prístup k operačnej rane a dobrý prehľad v operačnom poli. **Prvý asistent** stojí oproti operatérovi, **inštrumentárka** stojí oproti po

pravej strane operatéra. Pri hlave pacienta zaujíma miesto **anestéziológ** a **anestéziologická sestra**.

• **Každý, kto je prítomný na operačnej sále počas operácie, včítane anestéziológa, anestéziologickej sestry a pomocného personálu musí byť oblečený do operačného prádla určeného len na operačnú sálu, ktoré tvorí:**

- ✓ košeľa s krátkymi rukávami,
- ✓ platené nohavice,
- ✓ maska,
- ✓ čiapka.

Chirurgický pomôcky

- ★ • skalpel
- ★ • zahnuté nožnice,
- ★ • zahnutý peán,
- ★ • anatomická pinzeta,
- ★ • paličková sonda,
- ★ • ostrá lyžička,
- ★ • longety,
- ★ • drény-rukavicové,
- ★ • prípadne gumené,
- ★ • chirurgická pinzeta,
- ★ • nožnice,
- ★ • 2 peány,
- ★ • ihelec,
- ★ • kožné ihly,
- ★ • šijací materiál,
- ★ • ostrá lyžička

10. Vyhľadajte slovenský ekvivalent.

- Голкотримач
- Щипці
- Долото
- Пінцет
- Зонд
- Затискач
- Ножиці хірургічні
- Елеватори
- Скальпель
- Гачок
- Шпатель
- Дзеркало
- Голка хірургічна
- Матеріал для шиття
- Пилка
- Распатор

TÉMA 6. PREKLAD KLINICKEJ TERMINOLÓGIE. VYŠETRENIE

1. Prečítajte text a preložte do ukrajinčiny.

Diagnostika je vedecká disciplína zaoberajúca sa metódami zisťovania chorôb a ich príznakov.

Zahŕňa

- ovládanie metód pozorovania a vyšetrovania (lekárska diagnostika)
- skúmanie prejavov ochorenia (semiológia)
- osobitostí a postupu myslenia pri zisťovaní chorôb (metodika stanovenia diagnózy).

Vyšetrenie pacienta

Po zistení anamnézy nasleduje dôležitá súčasť diagnostiky telesné vyšetrenie pacienta pomocou

zmyslov lekára a jednoduchých nástrojov

- zrakom poklepové kladívko
- hmatom stetoskop
- sluchom
- čuchom

Vyšetrenie začína zistením

vitálnych funkcií:

- krvný tlak
- tep
- telesná teplota

telesných parametrov:

- vek
- výška,
- hmotnosť

2. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Клінічне обстеження – це огляд пацієнта лікарем на наявність будь-яких можливих медичних ознак або симптомів захворювання. Зазвичай він починається з виявлення анамнезу хвороби пацієнта, його життя до цього із подальшим оглядом із застосуванням лікарських методів (огляд, пальпація, перкусія, аускультация тощо) на основі виявлених скарг хворого. Це допомагає встановити діагноз та розробити план лікування. Виявлені дані заносяться до історії хвороби чи амбулаторної медичної картки.

3. Prečítajte text a preložte do ukrajinčiny.

V rámci telesného vyšetrenia sa kontrolujú buď konkrétne časti tela alebo jednotlivé systémy orgánov, resp. celé telo. Vyšetrenie prebieha podľa schémy IPPAF

I - inšpekcia (prehliadka)

P - palpácia (prehmatanie)

P - perkusia (poklep)

A - auskultácia (načúvanie)

F - vyšetrenie funkcií

Inšpekcia (aspekcia, aspexia, adspekcia, prehliadnutie) – (z lat. aspekcio – pohľad, pozorovanie) je vyšetrenie chorého zrakom, vonkajším pozorovaním, skúmaním, sledovaním.

Palpácia (Prehmatanie) – je metóda, ktorá na diagnostiku využíva hmat. Umožňuje lekárovi informovať sa o stave teploty, napätí a vlhkosti kože, o útvaroch uložených pod kožou a brušnou stenou, umožňuje odhaliť patologické útvary a zistiť bolestivosť jednotlivých palpovaných oblastí.

Perkusia (poklep) je metóda, pri ktorej sa klepe na jednotlivé časti tela priamo (priamy poklep) alebo na priložený prst (nepriamy poklep) a sleduje sa kvalita pokleповého zvuku. Zároveň sa posudzuje, či poklep vyvoláva bolesť alebo nie.

Auskultácia (počúvanie) je fyzikálna metóda využívajúca ako zmyslový organ sluch. Auskultujeme buď priamo uchom priloženým na povrch tela (priamy poslech), alebo pomocou fonendoskopu (nepriamy poslech)

Pri nepriamom poslechu sa používa fonendoskop, čo je špeciálny prístroj, ktorý dokáže zosilniť dýchacie šelesty a iné zvuky (napr. srdcové ozvy) tak, aby ich lekár mohol počuť a vyhodnotiť.

4. Vyhľadajte slovenský ekvivalent k vyznačeným slovným spojeniam.

Пальпація (від латинського palpatio – обмацування) – клінічний метод дослідження, в основі якого лежить вивчення за допомогою дотику фізичних властивостей тканин і органів, топографічних співвідношень між ними, їх чутливості і виявлення деяких функціональних явищ в організмі. Пальпація широко застосовується в повсякденній діяльності лікаря-клініциста.

Аускультация (від латинського auscultatio – вислуховування) є вислуховування явищ в організмі, які сприймаються нашим вухом при його безпосередньому прикладанні до тіла або ж за допомогою інструментів: стетоскопа, фонендоскопа і тому подібне.

6. Preložte do ukrajinčiny.

Laboratorne vyšetrenia

Cieľom laboratorného vyšetrenia je získať spoľahlivý výsledok. Najčastejší druh biologického materiálu, ktorý sa analyzuje v medicínskom laboratóriu je:

- krv (arteriálna, venózna, kapilárna)
- moč (na kvalitatívne a kvantitatívne vyšetrenie)
- likvor
- stolica
- spútum
- sliny
- punktáty (výpotky)
- kostná dreň
- žalúdočná a duodenálna šťava
- plodová voda

- tkanivá

Odber krvi umožňuje laboratóriu uskutočniť

- ✓ vyšetrenie krvného obrazu a diferenciálneho krvného obrazu
- ✓ bežné biochemické vyšetrenie
- ✓ hemokoagulačné vyšetrenie
- ✓ vyšetrenie krvnej skupiny a Rh – faktora
- ✓ špeciálne imunologické vyšetrenia
- ✓ vyšetrenie hormónov

7. Zvýraznené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Для уточнення діагнозу захворювання хворому також призначаються лабораторні, інструментальні та фізикальні методи обстеження. Лабораторні методи обстеження включають загальноклінічні аналізи, до яких входять загальний аналіз крові, загальний аналіз сечі та аналіз калу.

8. Prečítajte text a preložte do ukrajínčiny.

Выšetrenie pacienta pomocou prístrojov

ELEKTROKARDIOGRAFICKÉ VYŠETRENIE - je jednoduché a nebolestivé vyšetrenie pomocou elektrokardiografu.

Prístroj sa skladá z elektród (umiestňujú sa na povrch tela pacienta), ktoré zachytávajú elektrické prúdy. Najčastejšie sa používa 12-elektrodové EKG, ktoré zapisuje šesť zvodov z končatín a šesť zvodov z hrudníka.

Záznam elektrickej aktivity srdca (elektrokardiogram) ukáže prípadné odchýlky od pravidelného srdcového rytmu a prípadné poruchy, upozorní na nedostatočné okysličovanie jednotlivých častí srdca (ischémiu) a odhalí aj staršie poškodenie srdcového svalu (infarkt myokardu). Umožňuje lokalizovať postihnutie a určiť rozsah postihnutia srdca.

ELEKTROENCEFALOGRAM, skrátene označovaný ako EEG, je výsledok grafického zachytenia priebehu elektrických prúdov, ktoré prebiehajú v mozgu. Bio elektrické aktivity mozgu sa snímajú pomocou niekoľkých elektród a zaznamenávajú špeciálnym meracím prístrojom – tento prístroj sa nazýva elektroencefalograf.

RTG VYŠETRENIE je štandardná, základná a najrozšírenejšia neinvazívna diagnostická metóda, ktorá využíva fyzikálne vlastnosti takzvaných X-lúčov na vyhotovovanie statického aj dynamického obrazu ľudského tela a jeho častí. Röntgenologické žiarenie má veľkú schopnosť prenikať hmotou a používa sa od roku 1895.

VYŠETRENIE POČÍTAČOVOU TOMOGRAFIU – CT VYŠETRENIE sa najčastejšie používa na diagnostiku mozgu, kostí lebky, chrčtice a brušných a panvových orgánov. CT-vyšetrenie kombinuje klasické röntgenové vyšetrenie s počítačovým vyhodnocovacím systémom.

9. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

До інструментальних методів обстеження належать рентгенологічні, ендоскопічні, ультразвукові, методи реєстрації електричної активності органів (зокрема ЕКГ та ЕЕГ) та ряд інших методів обстеження.

Комп'ютерна томографія здійснила революцію у медицині, адже дозволила лікарям точно діагностувати велику кількість захворювань, про які раніше доводилося здогадуватися. Цей вид обстеження набагато інформативніший, ніж **рентген**.

Застосування новітніх технологій дуже широке: медична діагностика *головного та спинного мозку, оцінка стану хребта, кісткового апарату й суглобів при травмах та запальних процесах, неінвазивне дослідження коронарних артерій та серця, рання діагностика добро- та злоякісних новоутворень, захворювань черевної порожнини, тазу, грудної клітки тощо.*

10. Prečítajte text a preložte do ukrajínčiny.

MRI je skratka pre magnetickú rezonanciu. Skener MRI používa magnetické pole a rádiové vlny na vytvorenie detailnej predstavy o tele pacienta. Ide o postup, používaný v nemocniciach, na skenovanie pacientov a určenie závažnosti mnohých zranení. V súčasnej dobe väčšina strojov MRI vyzerá ako dlhá trubica, s obrovským okrúhlym magnetom.

ULTRASONOGRAFIA je moderná neinvazívna diagnostická metóda v medicíne, využívajúca fyzikálne vlastnosti ultrazvuku, ktorá slúži najmä na zobrazovanie svalov a vnútorných orgánov.

Okrem ich veľkosti je možné zobrazit' aj jednotlivé štruktúry, patologické zmeny alebo lézie.

11. Preložte do slovenčiny.

ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ

Ультразвукова діагностика – важливий етап у постановці діагнозу. Сучасні ультразвукові системи застосовуються як для скринінгу, так і для проведення експертної оцінки патологічного процесу.

Технологія ультразвукового сканування має ряд переваг порівняно з іншими діагностичними методами: можливість оцінки функціонального стану органів і систем; безпечність для пацієнта й лікаря; доступність.

TÉMA 7. PREKLAD STOMATOLOGICKEJ TERMINOLÓGIE

1. Prečítajte text a preložte do ukrajínčiny.

Ústna dutina a zuby sú súčasťou **orofaciálneho systému** (tiež maxilofaciálny alebo stomatognátny systém), ktorý býva označovaný aj ako **žuvací orgán**. Jeho súčasťou je aj kostra tváre, pozostávajúca z čeľuste, sánky, čeľustných kĺbov, lícných kostí, žuvacích svalov, podnebných mandlí, jazyka, hltanu a slinných žliaz. Žuvací orgán je vstupnou bránou do tráviaceho traktu a jeho hlavnou úlohou je príprava potravy pre normálne trávenie.

Ústna dutina je tvorená dvoma priestormi – ústnou predsieňou a vlastnou ústnou dutinou. Hranicu medzi oboma tvoria spojené horný a dolný zubné oblúky.

Ústna dutina sa začína ústnou štrbinou, ktorá je tvorená hornou a dolnou perou. Je rozdelená na vlastnú ústnu dutinu a predsieň. Na vonkajšej strane je dutina ohraničená zuboradím v hornej čeľusti a sánke. Ústna predsieň je ohraničená z vnútra zuboradím z vonkajšej strany perami a vnútornou stranou tváre.

Pri otvorení úst môžeme vidieť nasledujúce útvary:

- pery,
- uzdička,
- d'asná,
- podnebné riasy,
- tvrdé podnebie,
- AN-línia,
- mäkké podnebie,
- čípok,
- podnebný oblúk,
- podnebné mandle,
- jazyk,
- podjazyková uzdička,
- predsieň.

2. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Ротова порожнина — початок травної травної системи. Її утворюють **зуби, язик, внутрішні поверхні щік, тверде і м'яке піднебіння.**

У ротову порожнину відкриваються протоки трьох пар великих (**привушних, під'язикових і підщелепних**) і великої кількості дрібних **слинних залоз. Залози** виділяють у **ротову порожнину слину.**

3. Prečítajte text a preložte do ukrajinčiny.

Zuby sa delia na mliečne a stále. Mliečny chrup má 20 zubov, z toho 8 rezákov, 4 očné zuby a 8 stoličiek. Stály chrup má 32 zubov. Tvorí ho 8 rezákov, 4 očné zuby, 8 črenových zubov a 12 stoličiek. Mechanické spracovanie zabezpečujú žuvacie svaly, svaly líc a jazyk. Trávenie začína premiešaním potravy so slinami, ktoré vytvárajú slinné žľazy.

V zube je dutina vyplnená **zubnou dreňou**, ktorá má podobnú stavbu ako riedke väzivo. Dreň je bohato inervovaná a prekrvená.

Zub je v oblasti korunky pokrytý **sklovinou** (emailom) - tvrdým belavým tkanivom, ktoré obsahuje až 98% minerálnych látok.

Prevažnú časť zuba tvorí **zubovina** (dentín). Dentín svojou štruktúrou pripomína kosť. Vnútorý povrch dentínu (v dreňovej dutine) tvorí vrstva deliacich sa buniek, ktoré sú schopné tvoriť nový dentín. Dentín (na rozdiel od kostného tkaniva) je veľmi citlivý na vonkajšie podnety – teplotu.

V rozsahu koreňa je zub pokrytý cementom. Cement má stavbu kosti. Cez koreň zuba prechádza do dreňovej dutiny **kanálik**. Zuby sú v čeľusti a sánke uložené v priehlbínach – alveolových jamkách – lôžkach.

Závesný aparát zubov tvoria krátke väzivové vlákna, ktoré prechádzajú od cementu zubného koreňa do okostice alveolových jamiek. Celý súbor vláken a okostice zubného lôžka sa nazýva **ozubica** (periodontium). Ozubica je upravená tak,

že zub v jamke mierne peruje, takže silné zaťaženie, ktoré zuby pri hryzení znášajú, sa pružne prenáša na celú čeľusť a sánku.

4. Preložte do slovenčiny.

Zub skladá sa z **korenia**, **šijky** i **koronky**. Zovni koronka pokryta mäsťou **emalio**. Pod neou mäsť sa dentin — osobliviy vid kistkovoï tkaniiny. Vnutrišnia častina zuba zapovnená **pulpoio** — puxkoio spolučnoio tkaniinoio, u yakii roztašovanii krovočnoii sudiny i nerui. Šijka i korin ť zuba pokryti **cementom** (rižnovid kistkovoï tkaniiny).

Jazyk jvляє soboio m'язoviy organ, vkritiy slizovoio obolonkoio. U nii roztašovanii smakovii receptory, za dopomogou yakih mi spriymaemo smak ižii. Jazyk peresuvaє ižu, formue харчовоï грудку i spriyє prokovtuvanniu. Jazyk vidigraє vavlyivu rolju u formuvanni movy.

6. Vyhľadajte ekvivalent v ukrajinčine.

Zubná dreň _____
Stolička _____
Sklovina _____
Ústna predsieň _____
Očný zub _____
Okostica _____
Hrot jazyka _____
Chrbát jazyka _____
Okraj jazyka _____

7. Vytvorte si glosár. Ukrajinské výrazy už máte uvedené.

Кінчик язика _____
Нижня щелепа _____
Ротова порожнина _____
Пульпа _____
Моляр _____
Премоляр _____
Тверде піднебіння _____
Присінок _____
Верхня щелепа _____
Верхівка язика _____

8. Preložte do ukrajinčiny

Zápaly zubnej drene (pulpitis) rozdeľujeme podľa priebehu patologického procesu na akútne a chronické. Podľa rozsahu postihnutia môžu byť **akútne pulpitídy** čiastočné, pri ktorých postihuje zapal iba korunkovú časť drene, alebo celkové, keď je postihnutá celá dreň. Niekedy sa špecifikujú aj podľa typu zápalu, a to na serózne a purulentné pulpitídy

Chronické pulpitídy môžu byť uzatvorené alebo otvorené, čo závisí od toho, či komunikujú s ústnou dutinou. Diagnostika pulpitíd sa opiera o anamnestické údaje, klinický obraz, termické testy, zisťovanie poklepovej citlivosti a rtg vyšetrenie.

Charakteristickým príznakom akútnych pulpitíd je silná bolesť, ktorá donúti postihnutého vyhľadať lekársku pomoc. Typické sú spontánne záchvatovité bolesti, prerušované intervalmi pokoja. Charakter a intenzita bolesti môžu byť rozličné — od **bodavej, šklbavej a pulzujúcej bolesti** priamo v zube až po **vystrelujúcu, vyžarujúcu, neuralgickú bolesť**, ktorej pôvod nevie pacient udať.

9. Vyhl'adajte ukrajinský ekvivalent.

Подразнення _____
Імпульс _____
Біль _____
Карієс _____
Колючий біль _____
Кіста _____
Гострий періодонтит _____
Прояснення _____
Гостре запалення дясна _____
Зовнішній подразник _____
Прикус _____
Стоматит _____

10. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Тканини, що утворюють зуб (емаль, дентин, цемент, пульпа), і зубна зв'язка – періодонт, а також кістка щелепи і ясна дуже тісно пов'язані одне з одним. А раз так, то ураження, скажімо, емалі може позначитися на дентині, пульпі і далі на періодонті, кістці щелепи. Більше того, **хвороби ротової порожнини** чинять істотний вплив на процеси **виникнення захворювань різних органів і систем організму**, які, здавалося б, жодного відношення до неї не мають.

11. Preložte do ukrajiničiny.

Zubný kaz je chorobou tvrdých zubných tkanív.

Z **topografického** hľadiska rozlišujeme

a) kaz korunky,

b) kaz koreňa,

Podľa **lokalizácie**

a) kaz v jamkách a ryhách,

b) kaz na aproximálnych plôškach,

c) kaz v gingiválnej tretine korunky (krčkový kaz)

d) kaz na hladkých plôškach zubov.

Podľa **postihnutia tvrdých zubných tkanív** rozoznávame

a) kaz skloviny,

b) kaz dentinu,

c) kaz cementu, prípadne kombinované formy.

Zubný kaz môže mať akútny alebo chronický priebeh.

12. Vyhl'adajte ekvivalent v slovenčine.

Спадковість _____
Суміш ртуті _____
Пошкоджена тканина _____
Набряк _____
Імпульс _____
Чутливість _____
Споживання _____
Пришийковий карієс _____
Мікроелемент _____
Наліт _____

13. Povedze po ukrajinský.

Výplnková hmota _____
Striebro _____
Zubný kaz _____
Povrchový kaz _____
Mechanické podnety _____
Zubovina _____
Zubná kefka _____
Kaz skloviny _____
Kaz blízky dreni _____
Vytrhnutie zuba _____
Vnímový zub _____

14. Preložte do slovenčiny.

Карієс, причини якого визначено та виявлено, вражає зуби на різну глибину. Виділяють три стадії:

Початкова. Це поверхневе ураження або стадія плями. Спочатку з'являються білі ділянки демінералізації, які згодом стають темними, а поверхня емалі набуває шорсткості.

Середня. Запалення переходить на дентин, який розташований під емаллю, в результаті в зубі з'являється порожнина, уражена карієсом.

Глибока. Карієс поширюється за межі твердих тканин зубів і починають розвиватися різні ускладнення.

ТÉМА 8. PREKLAD TERMÍNOV Z OŠETROVATEĽSTVA

1. Preložte do ukrajínčiny.

Ošetrovatel'stvo je vedný odbor, ktorý zahŕňa komplexnú ošetrovatel'skú starostlivosť v zdraví i počas choroby o jedincov všetkých vekových skupín.

Ošetrovateľská starostlivosť - je zdravotná starostlivosť, ktorú poskytuje sestra a za ktorú si je sestra právne zodpovedná.

Ošetrovateľská starostlivosť sa poskytuje formou ošetrovateľského procesu.

Ošetrovateľský proces – je to systematická a racionálna metóda plánovania a poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti.

2. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Сестринський процес – це термін, який застосовується до системи характерних видів **сестринського втручання в сфері охорони здоров'я** окремих людей, їхніх сімей і груп населення. Конкретно він розуміє використання наукових методів визначення **медико-санітарних потреб пацієнта і суспільства** і на цій основі добір тих із них, які можуть бути найбільше ефективно задоволені за допомогою **сестринського догляду**.

3. Prečítajte text a ústne preložte do ukrajinčiny.

IZBY PRE PACIENTOV

Izby pre pacientov musia zodpovedať hygienickým požiadavkám, majú byť osvetlené a vetrateľné.

V izbe je toľko postelí, aby sa dodržali zásady:

- voľný prístup k posteli z troch strán,
- rozstup medzi jednotlivými posteľami minimálne 70 cm.

Štandardná izba pre pacientov má veľmi jednoduché zariadenie. Je tam posteľ s matracom, plachtou, nepremokavou podložkou, prikryvkou a vankúšom. Ak pacienti musia zostať v nemocnici dlhý čas, väčšinou je posteľ polohovateľná, prípadne má antidekubitový matrac. Môžu tam byť i pomôcky, ktoré uľahčujú pohyb, napríklad hrazdička na posteli alebo ďalšie pomôcky na chodenie – barly, palice, rolátory alebo invalidný vozík.

Vedľa je nočný stolík a stolička. V stolíku má pacient osobné veci. Pri posteli je signalizačné zariadenie – zvonček, ktorým pacient môže privolať sestričku.

Ak pacient potrebuje infúziu, je tam aj stojan na infúziu.

Zvyčajne tam nájdete aj umývadlo, vešiak, skrinku a stoličky pre návštevy.

4. Spojte a utvorte výrazy. Preložte do ukrajinčiny.

nesprávna	cholesterolu
telesná	nečinnosť
životné	životospráva
konfliktné	vypätie
emocionálne	prostredie
hladina	stres
alkoholický	spánku
zneužívanie	situácie
sledovanie	televízie
nedostatok	nápoj
psychický	liekov

5. Prečítajte text a preložte do ukrajinčiny.

Sterilizácia je fyzikálny alebo chemický postup, pomocou ktorého sa v danom prostredí, predmete alebo zariadení zničia všetky mikroorganizmy – baktérie, vírusy, huby, vrátane spor.

Sterilizácia sa využíva najmä v zdravotníctve, kde zabezpečuje sterilitu zdravotníckych pomôcok a liečiv. Sterilizované predmety sú zväčša uložené vo vhodných obaloch, ktorý ich chráni pred sekundárnou kontamináciou.

Výsledkom sterilizácie je sterilita, čiže neprítomnosť životaschopných mikroorganizmov. Dosahuje sa pôsobením letálnych fyzikálnych alebo chemických faktorov alebo ich kombinovaním.

6. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Стерилізація – це спеціальний метод, завдяки якій гинуть вегетативні і спорові **форми патогенних і непатогенних мікроорганізмів**, що знаходяться в стерилізується матеріалі.

Послідовність стерилізації:

- **Дезінфекція;**
- **Передстерилізаційна очищення;**
- **Стерилізація.**

Методи стерилізації:

- **плазмовий та озоновий (група хім. коштів);**
- **хімічні (газовий, розчини хімічних сполук);**
- **термічні (паровий, повітряний, гласперленовий);**
- **радіаційний.**

Найбільш використовуваними методами стерилізації інструментів і медичних виробів в клінічних умовах є:

- **хімічний (газовий, розчинами хім. з'єднань);**
- **повітряний (сухожарова шафа);**
- **паровий (автоклавування).**

Обов'язковою умовою **стерилізації** є необхідність робити її **в повній відповідності з встановленим режимом**. Необхідно перевірити наявність прямого і непрямого контролю стерильності, а також обов'язково дотримуватися термінів **збереження стерильності матеріалу і виробів**.

7. Preložte do ukrajinčiny.

- При оšetovaní je potrebné rozlíšiť prikladanie ovínadla na otvorené a zatvorené rany.
- Otvorené rany sa prekryvajú sterilným hydrofilovým mulom, na ktorý priložíme vhodné ovínadlo.
- Na zatvorené rany prikladáme vhodné ovínadlo podľa účelu.
- Druhy obvazov:
- - krycí - chráni ranu pred vniknutím infekcie
- - kompresívny – tlakový, používa sa na zastavenie krvácania
- - fixačný – spevňujúci, využíva sa na spevnenie polohy kostí a kĺbov pri zlomeninách

- - podporný – udržiava časť tela v požadovanej polohe
- - redresívny – nápravný, tvaruje časť tela do požadovanej zmeny
- - extenzný – naťahujúci, používa sa na vyrovnávanie skrátenia končatín pri zlomeninách s posunom.

8. Utvorte výrazy. Preložte výrazy do ukrajinjiny.

hydrofilové	nožnice
obväzové	materiál
ochranné	ovínadlá
emitná	rukavice
zatvorená	miska
jednorazové	rana
obväzový	pomôcky

9. Prečítajte text a preložte do ukrajinjiny.

ПОДАВАННЯ ЛІКІВ

Príprava a podávanie liekov je súčasťou takmer každého liečebného procesu. Lekár ordinuje podanie lieku – druh lieku, formu, spôsob a čas jeho podania. Podľa súčasných právnych predpisov sestra zodpovedá za prípravu liekov pred ich podaním a za podanie liekov. O podaní lieku sa musí urobiť záznam do zdravotnej dokumentácie pacienta. Injekcia je podanie liečiva do organizmu – tkaniva, cievneho systému, telovej dutiny – pomocou injekčnej striekačky a injekčnej ihly.

10. Zvýraznené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Для успішного опанування професії медичної сестри необхідні базові знання з біології, анатомії, хімії, фізики. Також в роботі з хворими медсестрі знадобляться тактовність, ввічливість, уважність, відповідальність та хороше здоров'я, щоб добре переносити фізичні та емоційні навантаження. А ще ця професія не для вразливих.

Крім іншого, медсестрі необхідно знати назви та призначення ліків, способи дезінфекції, правила догляду за хворими, дотримуватися професійної етики, володіти азами психології. Адже крім спеціальних знань, медсестра повинна вміти знайти спільну мову з пацієнтами, їхніми родичами, підбадьорити їх усіх.

11. Preložte druhy injekcií.

- intradermálnu (intrakutánnu) injekciu (i. d., i. c.) – do kože,
- subkutánnu injekciu (s. c.) pod kožu,
- intramuskulárnu injekciu (i. m.) – do svalu,
- intravenóznú injekciu (i. v.) do žily,
- intraarteriálnu injekciu (i. a.) do tepny,
- intrakardiálnu injekciu – do srdca,
- intraartikulárnu injekciu – do kĺbu,
- intraoseálnu injekciu – do kostnej drene,

- intratekálnu (intraspinálnu) injekciu – do miechového kanála

12. Preložte výrazy do ukrajinčiny.

Podnos s liekmi v originálnom balení, vozík na lieky, liekové záznamy (ordinácie liekov – teplotka, dekurz), čisté a suché liekovky, čajové lyžičky, odmerky, špeciálne obojstranné lyžičky z plastu, jednorázové striekačky pre deti, štvorčeky buničitej vaty, delič tabliet alebo nožnice, emitná miska, krčah s čistou vodou alebo čajom, pohár s dezinfekčným roztokom na použité lyžičky.

TÉMA 9. PREKLAD FARMAKOLOGICKÝCH TERMÍNOV

1. Preložte do ukrajinčiny.

Farmakoterapia – podávanie liekov je dôležitá zložka komplexného liečebného procesu.

Lieky sa aplikujú v rozličných formách. Najčastejšie sa stretávame s tuhými, polotuhými a tekutými formami liekov.

Tuhé formy liekov.

Prášky – pulveres (pulv.) – sú na vonkajšie (púdre) alebo vnútorné použitie. Na vnútorné použitie sa spravidla plnia do oblátok.

Tablety – tabulettae (tbl.) – sa vyrábajú zlisovaním prášku s neúčinnou spevňujúcou látkou – vehikulom.

Dražé – tabulettae obductae (drg.) – tablety obalené farebným sladkým povlakom.

Pilulky – pilullae (pil.) – sa pripravujú v lekárni. Pilulková hmota a liek sa dôkladne zmiešajú a pomocou pilulkovnice sa pripravujú pilulky.

Zrnká – granula (gran.) – sú nepravidelné a dávajú sa po lyžičkách.

2. Prečítajte dialóg a preložte do slovenčiny.

- Добрий день!
- Добрий день, що вам потрібно?
- Мені треба ліки від простуди. Що ви можете мені порадити?
- Ось, візьміть від кашлю "Дипсироп".
- О, дуже добре, це мені підходить. А у вас є "Інгаліпт"?
- Звичайно є, ось візьміть, будь ласка.
- Скільки це коштуватиме?
- 32 гривні.
- Візьміть. Дякую, до побачення.
- До побачення!

3. Prečítajte text a preložte do ukrajinčiny.

Polotuhé formy liekov.

Masti – unguenta (ung.) – ich podkladom je tuk, najčastejšie vazelína alebo lanolín, do ktorého sa primiešava liečivá látka.

Pasty – pastae – do masťového základu sa pridá tuhá látka, takže pasta je tuhšia.

Čapíky – suppositoria (supp.) – sa vyrábajú z kakaového masla alebo glycerínovej želatíny. Majú valcovitý tvar alebo kužeľový tvar, aby sa ľahšie zavádzali do konečníka.

Pošvové gule – globulae vaginales – sa zhotovujú podobne ako čapíky. Sú guľovité alebo valcovité.

Mazivá – linimenta (lin.) – obsahujú tuky, mastné oleje a mydlá. Sú určené na vonkajšie použitie.

Mydlá – sapones (sap.) – s prídavkom liečivých látok (dechtu, síry) sa používajú v kožnom lekárstve.

Náplasti – emplastra (empl.) – sú lepidivé prípravky nanosené na plátno. Lepia sa na kožu.

Roztoky – solutiones (sol.) – jedna látka je rozpustená v rozpúšťadle.

Zmesi – mixturae – v rozpúšťadle je rozpustených niekoľko látok.

Lieky tekutej formy sa užívajú rozličnými spôsobmi, napríklad ústami v *kvapkách* (guttae – gutt.). Sterilne zabalené v *ampulkách* slúžia na prípravu *injekcií*.

Výťažky – extracta (ext.) – liečivá látka sa vylúhuje z drog (sušených častí rastlín) v liehu alebo vo vode.

Tinktúry – tincturae (tinc.) – vznikajú takisto vylúhovaním rastlinných a živočíšnych drog v liehu.

Čaje – species – sa pripravujú zo sušených rastlín ako zápary alebo odvary (decocta).

4. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Тверді: таблетки, порошок, капсули, драже, гранули, карамель, лікарський олівець.

М'які: мазі (лініменти теж), креми, пасти, гелі, ГТС, супозиторії.

Рідкі: розчини, відвар, настоянки, настої, екстракти (витяжки), суспензії, емульсії, краплі, сиропи.

Газоподібні: Аерозолі.

5. Preložte do ukrajinčiny.

Lieky sa môžu chorým aplikovať (podávať) rozličným spôsobom. Napríklad:

1. Aplikácia na kožu – lieky v podobe masť, pást, roztokov, zásypov a mydiel.
2. Aplikácia do spojkového vaku – vkapkávanie, očné kúpele, aplikácia očných masť, výplaky sterilnými roztokmi.
3. Aplikácia do ucha – vkapkávanie, výplaky.
4. Aplikácia do pošvy – výplaky, výtery pošvy, zavádzanie pošvových gúl.
5. Aplikácia do močového mechúra – výplaky, zavádzanie cievok, uretrálnych tyčiniek.
6. Aplikácia do konečníka – čapíky a klízmy.
7. Aplikácia pod jazyk.
8. Podanie ústami.
9. Aplikácia dýchacími ústrojmi – aerosóly, spreje, inhalácie.
10. Aplikácia injekciami a infúziami.

6. Vyhľadajte ekvivalent v slovenčine.

ампула

чай

свіча

драже

ін'єкція

конусоподібна форма

крапля

спирт

масть

лінімент

мило

пластир

відвар

7. Preložte do slovenčiny užívanie liekov:

3 tablety denne

Bezprostredne pred jedlom

Dôkladne rozhrýzť

Kloktadlo neprehĺtať

Kvapkať do nosa, oka, uší

Na lačný žalúdok

Po 4 hodinách

Po dobu troch týždňov

Po jedle

Pomaly nechať rozpustiť v ústach

Pred spaním

Prehĺtať celé

Vtrietť masť do kože

Vypláchnuť x% roztokom

Zaviesť čapík do konečníka

8. Preložte do ukrajinčiny.

- Prosím vás, čo máte proti boľeniu hrdla?

- Máme niekoľko druhov liekov. Odporúčala by som vám tabletky Strepsils a na kloktanie Tantum verde.

- Prosím si jedno balenie tabletiiek Strepsils. A tento liek máte?

- Áno, ale s receptom musíte ísť k okienku Výdaj liekov na recept.

- Tento liek treba pripravovať. Nech sa páči lístok.

- A kedy môžem prísť?

- Asi o tri hodiny.

- Nemôže to byť skôr? Liek je pre dieťa, šesťročného chlapca. Je mu veľmi zle.

- Dobre. Príďte o pol hodiny. Poprosím, aby ho súrne pripravili.

- Ďakujem vám.

9. Slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Вживати ліки, міряти тиск, відчувати біль, почувати себе (почуватися) добре (погано), покласти хворого у лікарню, виконати поради лікаря, прохолодний душ, міцний чай, народна медицина (народні засоби лікування), розчин соди, склянка води, стан здоров'я, пульс, компрес, епідемія.

10. Prečítajte dialóg a preložte do ukrajinjiny.

L: Dobrý deň, ako vám pomôžem?

Z: Dobrý deň. Potrebujem nejaký bylinkový čaj. Niečo na mňa lezie a nechcem lieky.

L: Ak máte nádchu a kašeľ, máme výborné bylinkové zmesi, alebo prieduškový čaj. Ak vás bolí hrdlo, máme bylinkové pastilky s vitamínom C.

Z: Vezmem si ten prieduškový čaj aj pastilky.

L: Pastilky cmúľať a pol hodinu potom nejesť a nepiť. A maximálne 6 denne.

Z: Vďaka. Platím kartou, len priložiť.

11. Zapamätajte si základné termíny.

ampulka	ампула
čaj	чай
čapík	свіча
dražé	драже
injekcia	ін'екція
kužel'ový tvar	конусоподібна форма
kvapka	крапля
lieh	спирт
masť	масть
mazivo	лінімент
mydlo	мило
náplast'	пластир
odvar	відвар
oblátka	саше
pasta	паста
pilulka	капсула
pošvové gule	піхвові кульки, свічі
prášok	порошок
rozpúšťadlo	розчинник
roztok	розчин
tableta	таблетка
tinktúra	настойка, тінктура
valcovitý tvar	валикоподібна, циліндрична форма
vkapkávanie	вкраплювання
výplak	промивання
výt'azok	екстракт
výter	мазок
zápar	запарювання

zavádzať	ВВОДИТИ
zmes	суміш
zrnko	гранула

TÉMA 10. PREKLAD ZDRAVOTNÍCKYCH DOKUMENTOV

1. Prečítajte text a preložte do ukrajinčiny.

Základným zdravotníckym dokumentom v ambulančných zariadeniach je **zdravotná karta**, v posteľových zložkách **chorobopis**.

Zdravotná karta sa má založiť pri prvej návšteve chorého v ambulancii zdravotníckeho zariadenia. V jej záhlaví sa napíše meno chorého, vek, dátum narodenia, pohlavie, bydlisko, zamestnanie a rodinný stav, štátna príslušnosť, rodné číslo.

Zdravotná karta sprevádza človeka po celý život – od narodenia cez detský vek až po adolescenciu.

V zdravotnej karte má byť uvedená podrobná anamnéza, fyzikálny nález, laboratórne výsledky, diagnostický záver a ordinovaná liečba, údaje o odborných vyšetreniach.

Prijímajúci lekár v nemocnici, ak prijme chorého na posteľové oddelenie, začína písať chorobopis.

2. Preložte do ukrajinčiny leták liekov.

FURON

Furosemid zvyšuje vylučovanie vody a solí obličkami. Patrí stále medzi najúčinnšie diuretiká. Pôsobí v celom ascendentnom ramienku Henleho kľučky.

Dávkovanie je individuálne a vyžaduje kontrolu hydratácie a sérových elektrolytov lekárom. Liek sa obvykle užíva v úvodnej dávke 1-2 tablety 1x denne. Vhodné je začať terapiu nižšími dávkami 1/2 tablety denne v jednej dávke (20mg), ktoré možno postupne zvyšovať na 40 – 120 mg denne. Pri vyšších dávkach sa denná dávka rozdelí do dvoch alebo viacerých dávok, ale rozmedzie medzi jednotlivými dávkami musí predstavovať 6 až 8 hodín. Po podaní lieku zvyčajne nastane rýchla diuréza. U pacientov v ťažkom edematóznom stave sa môže denná dávka zvýšiť až na 600 mg. Deťom starším ako 3 roky sa podáva dávka 1-3 mg/kg/deň. Pri dlhodobej liečbe sa odporúča jedna dávka denne, zvyčajne sa však liek podáva každý druhý deň alebo každý tretí deň. O dĺžke aplikácie rozhoduje ošetrojúci lekár podľa charakteru a priebehu ochorenia.

3. Preložte do slovenčiny.

Діагноз: Цукровий діабет, 1 тип, важка форма, лабільний перебіг. в стадії декомпенсації (HBA_{1C} = 12.4%). Діабетична мікроангіопатія: непроліферативна

діабетична ретинопатія, ексудативно-геморагічна форма, обох очей. ХХН ІІ ст (ШКФ=72,5 мл/хв): діабетична нефропатія, стадія мікропротеїнурії. Вторинна артеріальна гіпертензія. Діабетична мікроангіопатія н/кінцівок. Діабетична полінейропатія з больовим синдромом. Діабетична гепатопатія. Хронічний панкреатит з порушенням інкреторної та екскреторної функції підшлункової залози.

Скарги: на слабкість, сухість в роті, спрагу, болі в н\к, поліурію, головний біль, головокружіння, оніміння н/кінцівок, погіршення зору.

An. morbi: ЦД хворіє з 2007 року, знаходиться на інсулінотерпії Хумалог Мікс 25 - 60од\добу, Глікемія 12-13 ммоль\л. Тривала декомпенсація ЦД - НВА1с% 12,4%

Госпіталізована для дообстеження та лікування.

An. vitae: Хвороба Боткіна, твс, венеричні захворювання – заперечує.

4. Preložte do ukrajinčiny.

SPRIEVODNÝ LIST NA ULTRAZVUKOVÉ VYŠETRENIE

Poist'ovňa:

Meno a priezvisko:

Odosielajúci lekár:

Rodné číslo:

Telefón:

Diagnóza pre ktorú je vyšetrenie požadované:

Krátka anamnéza:

Výsledky laboratórnych, resp. iných vyšetrení:

Výsledky predchádzajúcich ultrazvukových, resp. iných rádiologických vyšetrení (angio, ERCP, PTC, CT, iné rtg vyšetrenia - uvedte kedy a jeho záver)

Požadované ultrazvukové vyšetrenie:

Čo očakávate od ultrazvukového vyšetrenia?

Dátum:

.....
pečiatka lekára

5. Prečítajte si vzor lekárskej správy. Preložte do ukrajinčiny.

LEKÁRSKA SPRÁVA

Priezvisko a meno:

PAS EK00000

Dátum narodenia: 18/7/1989

Stav: ženatý
Národnosť: ukrajinská
Bydlisko: trvalé: Ukrajina
prechodné: SR, Jenkovce 32, okr. Sobrance. Príchod na Slovensko: pred cca 1 rokom. Účel pobytu: zlúčenie rodiny — manželka je Slovenka

Anamnéza:

RA: bez pozoruhodností

OA: v detstve prekonal bežné detské choroby. Mal sinusitídu. Vážnejšie chorý nebol. Má cystu v hlave - nevie bližšie, je na invalidnom dôchodku, je dispenzarizovaný na neurológii asi 3 roky. Operácie: hernia. Úrazy: 0

AA: neudáva alergiu na lieky, potraviny a iné alergény

TA: nefajčí, alkohol príležitostne, drogy neužíva

LA: neužíva

EA: býval v dome. Okrem Ukrajiny bol v európskych krajinách. Bol očkovaný podľa očkovacieho kalendára. Na Ukrajine nepracoval. Neliečil sa a ani nebol v kontakte s osobou trpiacou STD. Naposledy vyšetrený lekárom pred cca 1 rokom.

TO: Teraz sa cíti dobre, neudáva ťažkosti.

Objektívne vyšetrenie:

Výška: 178 cm, Hmotnosť: 75 kg

Habitus normostenický, eupnoe, **koža** bez ikteru, patologických eflorescencií
Hlava: mezocefalická, poklopovo nebolestivá, orientačne neurologicky v norme **Oči:** FR+, zrenice izokorické, skléry anikterické, **Uši:** bez výtoky. **DÚ:** hrdlo nastrieknuté, tonzily nezväčšené, chrup sanovaný, **Krk:** ŠŽ nehmatná, LÚ nezväčšené, **Pulmo:** dýchanie vezikulárne, čisté, bez vdf (vedľajších fenoménov), **Cor:** AS (akcia srdca) pravidelná, fr. 72/min., TK 105/80 mmHg, sš 2/6 v prekordiu v EB. **Abdomen:** priehmatné, nebolestivé, hepar a lien nehmatný, tapott. bilat. negat, **DK:** bez edémov, varixov

Laboratórne a pomocné vyšetrenia:

FW 4/8, KO + diff.: Hgb 147 g/l, HCT 0,45, Leu $6,2 \cdot 10^9$ /l, diff. Leu: Neu 62%. Lymf. 29%, Mono 6%, Eos 3%, BIOCH: glu 5,1mmol/l, bil.c. 4,4 umol/l, AST 0,26ukat/í, ALT 0,23ukat/l, GMT 0,27ukat/l. chol 4.86mmol/l moč chem.: negat.

výter z konečníka K+C: bežná črevná flóra

HIV 1,2: negat., HBsAg: negat., anti HCV negat., RRR negat., TPHA negat
RTG hrudníka: nález v medziach normy. Potvrdenie pre políciu vydané.

Dg: Sš 2/6 v prekordiu v EB

Odp: kardiologické vyšetrenie.

6. Prečítajte text a preložte do slovenčiny.

Результати обстеження:

Приносіві пазухи носа нормально розвинуті, вільні і пневматизовані, стінки із чіткими контурами.

Фронтальні синуси без деформацій, пневматизація збережена.

Етмоїдальні синуси без деформацій, пневматизація збережена, без потовщення слизової, відсутність ерозії стінок.

Сфеноїдальні синуси без деформацій, пневматизація збережена, набряку слизової не виявлено, ущільності чи деструкції стінок не виявлено.

Гайморові синуси розміщені симетрично, кісткові структури без ерозій і деструкцій, пневматизація збережена.

Порожнина носа симетрична; девіація носової перетинки вліво до 9 мм; носові раковини (верхня, середня, нижня) нормально розвинуті, не деформовані.

Верхньощелепові отвори не звужені, однакові з обох сторін. Порожнина носа, гортань, та видимі парагортанні структури без патологічних змін.

Комірки соскоподібних паростків збереженої пневматизації.

Орбіти розміщені симетрично, нормальних розмірів. Деструкції кісток лицевого черепа не виявлено.

Патологічних змін головного мозку в межах ділянки обстеження не виявлено.

7. Preložte do ukrajinčiny.

Chorobopis je úradný a vedecký dokument. Má sa písať na počítači alebo čitateľne perom. Musí byť pravdivý, úplný, prehľadný a úhľadný. Obsahuje osobné údaje pacienta, anamnézu, objektívne vyšetrenie, laboratórne výsledky, záznamy o liečbe, opis priebehu choroby, prípadne záznam o úmrtí vrátane patologickoanatomického nálezu.

V záhlaví chorobopisu je napísané meno chorého, vek, dátum narodenia, pohlavie, bydlisko, terajšie aj minulé zamestnanie, rodinný stav a adresa najbližších príbuzných. Ďalej sa zaznamenáva štátna príslušnosť, rodné číslo, číslo občianskeho preukazu, dátum začiatku pracovnej neschopnosti, dátum prijatia do zdravotníckeho zariadenia a dátum prepustenia. Pri prijatí chorého do nemocničnej liečby treba uviesť aj meno lekára, ktorý chorého poukázal, diagnózu chorého a presný čas prvého vyšetrenia v nemocničnom zariadení, ďalej meno vyšetrujúceho lekára a jeho podpis.

Chorobopis obsahuje: anamnézu, súčasný stav chorého, pracovnú diagnózu, decursus morbi, zoznam plánovaných a výsledky vykonaných vyšetrení, diferenciálnu diagnózu, epikrízu, konečnú diagnózu, prognózu, liečbu a bioptický, prípadne aj pitevný a nekroptický nálež.

8. Prečítajte chorobopis a preložte do ukrajinčiny.

CHOROBOPIS

Objektívny nálež: Pacient pri vedomí, orientovaný správne, poloha aktívna, bez edémov, bez cyanózy, bez iktreru, turgor kože v norme, eupnoe, kostra bez deformít, svalstvo priemerne vyvinuté, výživa správna, postoj a chôdza v norme.

Status Praesens Localis

HLAVA: mezocefalická, na poklop nebolestivá, bez poklesu ústneho kútika, inervácia VII. správna, uši a nos bez výpotku, bulby v stredovom postavení, zrenice izokorické, reakcie zreníc správne, skléry anikterické, spojovky prekrvené správne, viečka bez edémov, Graefe negat.

DUTINA ÚSTNA: jazyk primerane povlečený, plazí v stredovej rovine, orofarynx primerane prekrvený, tonzily nezväčšené bez zápalu a povlakov

CHRBTICA: bez deformít, pohyblivosť neobmedzená, na poklop nebolestivá

KRK: súmerný, pulzácia karotíd obojstranne hmatná, náplň jug. vén obojstranne nezvýšená, ŠŽ nehmatná, LU nehmatné.

HRUDNÍK: súmerný.

PULMO: dýchanie vezikulárne, bez vedľajších dýchacích fenoménov, expírium a inspírium nepredĺžené.

COR: bez zdvíhavého úderu hrotu, vír nehmatný, akcia pravidelná bez pulzového deficitu, ozvy ohraničené bez šelestov, bez akcentácie alebo oslabenia či rozdvojenia oziev

ABDOMEN: v niveau hrudníka, dobre priehmatné, bez palpačnej bolestivosti, bez palpačnej alebo poklopovej rezistencie, Hepar nezväčšená, Lien nehmatám, tapot. obojstranne negat., jazvy po operáciách.

HK: bez patologického nálezu.

DK: bez edémov, bez varixov, perif. pulzy na ADP a ATP bilat. dobre hmatné, lýtka voľné, Hommans obojstranne negat.

ORIENTAČNE NEUROLOGICKY: bez znakov meningeálneho dráždenia, orientačné reflexy súmerné, Lassegue bilat. negat., Minganzzini negat.

9. Preložte do slovenčiny chorobopis.

ІСТОРІЯ ХВОРОБИ

Відділення гастроентерології та гепатології

ПІБ: Т.В.М.

Вік: 49 роки.

Стать жіноча

Адреса: м. Верхньодніпровськ

Місце роботи: медсестра

Основні скарги пацієнта в момент обстеження:

Скарги на відчуття важкості у правому підребер'ї, періодичний дискомфорт у верхніх відділах живота, не пов'язаний з прийомом їжі, свербіж шкіри, що посилюється при контакті з водою, а також у нічний час, неприємний смак у роті, слабкість, періодичний субфебрилітет.

Анамнез захворювання: Вважає себе хворою протягом останніх 7 місяців, коли з'явився свербіж шкіри, загальна слабкість, стомлюваність, періодично дискомфорт в правому підребер'ї. За медичною допомогою не зверталася, не обстежувалася, не лікувалася. Останні 3 місяці відчуття важкості у правому підребер'ї посилілися, свербіж шкіри посилюється, з'явилася загальна слабкість, виявлено субфебрилітет. Звернулася за допомогою до сімейного

лікаря за місцем проживання. За даними УЗД органів черевної порожнини виявлено гепатомегалію, дифузні зміни паренхіми печінки. Була госпіталізована в інфекційний стаціонар, де діагноз гострих інфекційних гепатитів виключений. На даний момент госпіталізована в відділення гастроентерології та гепатології для уточнення етіології захворювання, визначення тактики лікування.

10. Preložte do ukrajinciny priebeh choroby a odporúčania.

DG. ZÁVER: Colica abdominalis
Hemangióm v parenchyme pečene.
Ovulačná bolesť v regresii.

PRIEBEH: Pacientka prijatá na chirurgické oddelenie pre bolesti brucha. V úvode suponovaná akútna apendicitída, na USG popisovaný zápalový tumor v pravom parametriu. Pacientka s navrhovanou operačnou liečbou nesúhlasila. Podávaná spazmolytická infúzna liečba. Zrealizované USG vyšetrenie. Opakovane konzultujeme gynekológa. Po liečbe stav zlepšený, bolesti ustúpili. Na kontrolnom USG vyšetrení nález v regresii, v podstate bez patologického nálezu. Afebrilná, KP kompenzovaná, brucho makké, priehmatné, nebolestivé, bez známok NPB. Postupná realimentácia, pasáž GITom voľná, stravu toleruje dobre. V dobrom stave dňa 28.4.2023 prepustená do ambulantnej starostlivosti.

ODPORÚČANIA: kontrola u svojho gynekológa, kontrolné USG o týždeň.

11. Povedzte po ukrajinsky.

Anamnéza:

77 ročný pacient po otočení hlavy pocítil tupú bolesť v temporálnej oblasti vľavo. Očné vyšetrenie bolo bez patologického nálezu. Bolesťi trvali niekoľko dní. Stuhnutie šije bolo neprítomné. Už dlhšie bolo zaznamenané dvojité videnie, občas závrat.

Predchádzajúce ochorenia:

Apendektómia, cholelitiáza, bežné respiračné ochorenia

Nález pri prijíme (status praesens):

Pacient pri vedomí, orientovaný v čase a priestore, poloha aktívna, habitus normostenický, bez ikteru a cyanózy, bez kožných eflorescencií, eupnoe.

Hlava: mezocefalická, na poklop nebolestivá, výstupy n. trigeminus nebolestivé, inervácia n. facialis správna, bulbi v strednom postavení, zrenice izokorické.

Krk: lymfatické uzliny nezväčšené, pulzácia karotíd súmerná, náplň jugulárnych vén nezväčšená, struma nodóza s uzlom na pohmat mäkká

Hrudník: Dýchanie čisté, vezikulárne, bez VDF (vedľajšie dýchacie fenomény), akcia srdca pravidelná (ASP) 65/min, ozvy ohraničené, dobre počuteľné.

Brucho: voľné, priehmatné, na pohmat nebolestivé, v niveau hrudníka, hepar a lien nehmatné.

Dolné končatiny: bez opuchov a varixov, pulzácie na a. dorsalis pedis (ADP) a a. tibialis posterior (ATP) súmerné.

EKG: rytmus sínusový, PQ: 0,2s QRS: nerozšírený

RTG hrudníka: bez známok zápalu, hilus a cievná kresba primeraná, kostofrenické uhly voľné, srdce normálnej veľkosti a tvaru

RTG krčnej chrbtice: osteochondróza krčných stavcov 5/6 a 6/7, zúžený medzistavcový priestor, chondróza krčného stavca 4/5, zúžené foramen intervertebrale krčného stavca 5/6

CT lebky: pravidelné zobrazenie štruktúr, komory symetrické normálnej šírky

Laboratórne výsledky: sedimentácia 7/21, hemoglobín 135g, hematokrit 0,42, Ery $4,2 \times 10^{12}/l$, Leu $6 \times 10^9/l$, sedimentácia 8mm/h, Glu 3,8 mmol/l, cholesterol 4,1 mmol/l.

ZOZNAM KONTROLNÝCH OTÁZOK

1. Preklad anatomickej terminológie. Telesné sústavy.
2. Preklad termínov dýchacej sústavy.
3. Preklad termínov srdcovo-cievnej sústavy.
4. Preklad termínov tráviacej sústavy.
5. Preklad termínov vylučovacej sústavy.
6. Preklad oftalmologických termínov.
7. Preklad otorinolaryngologických termínov.
8. Preklad termínov krycej sústavy.
9. Preklad termínov opornej sústavy.
10. Preklad termínov pohybovej sústavy.
11. Preklad klinických termínov. Vyšetrenie.
12. Preklad klinických termínov. Operácia.
13. Preklad klinických termínov. Anamnéza.
14. Preklad termínov laboratórneho vyšetrenia.
15. Preklad stomatologických termínov.
16. Preklad termínov z ošetrovateľstva.
17. Preklad farmakologických termínov.
18. Preklad zdravotníckej dokumentácie.
19. Preklad chorobopisu.
20. Preklad lekárskeho potvrdenia.

ZOZNAM LITERATÚRY

1. Budnikovová L. Slovensko-ukrajinská anatomická terminológia. In: *Anatomická nomenklatúra v slovanskom kontexte*. Editorka: doc. Mgr. Marta Vojteková, PhD. Prešov. Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove Opera linguistica 11/2017, 2017. C. 138-147
2. Bujalková M. Quo vadis, terminologia medica? (Alebo o smerovaní súčasnej lekárskej terminológie). In: *Kultúra slova*, 42/6, 2008. S. 321 – 326.
3. Bujalková M. O budúcnosti eponým v medicíne. In: *Kultúra slova*, 43/4, 2009. S. 193 – 198.
4. Bunganič P. *Slovensko-ukrajinský slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985.
5. Vojteková, M. *Latinsko-slovensko-poľský slovník anatomických termínov I*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2015.
6. Vojteková M. Slovenská anatomická terminológia – súčasný stav a výzvy. In: *Studia Slovakistica 16: Slovenský jazyk a literatúra v zrkadle prekladu*. Užhorod: Vydavateľstvo Olexandry Harkušovej, 2016. S. 26 – 33.
7. Бражук Ю. Б. Тенденції розвитку міжнародної медичної термінології: анатомічна наукова підсистема / Ю. Б. Бражук // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. 2014. Вип. 28. С. 129-138. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apyl_2014_28_16
8. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) [Текст] / уклад.: В. Г. Черкасов [та ін.] ; за ред. проф. В. Г. Черкасова. Вінниця : Нова Книга, 2010. 392 с.
9. Мадяр, О. Л. Синонімія у медичній термінології (в контексті словацько-українського перекладу) / О. Л. Мадяр // *Studia Slovakistica: Сучасні тенденції славістики*: зб.наук.ст. / упоряд.і відп. ред.:С.Пахомова, Я.Джоганик. Вип.13. Ужгород: Видавництво Олександрі Гаркуші, 2013. С.54-61.
10. Хома О. Л. Переклад словацьких медичних термінів українською мовою // *Studia Slovakistica 12: Слов'янська взаємність*: зб.наук.ст. / упоряд.і відп. ред.:С.Пахомова, Я.Джоганик. Вип. 12. Ужгород: Видавництво Олександрі Гаркуші, 2012. С. 77 – 84.